

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: **«ЕКОНОМІЧНА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ МІЖ
КИТАЄМ ТА КРАЇНАМИ АФРИКИ»**

Виконала:
студентка 4 курсу, групи УО-42
спеціальності «Міжнародні
економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

Керівник:

Кобець В.Р.

д.е.н., проф. Гончаренко В.В.

Рецензент:

Харків – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин

та логістики

Анна ЗАЙЦЕВА

« ____ » _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Кобець Владиславі Романівні

Тема роботи

Економічна взаємозалежність між Китаєм та країнами Африки

керівник роботи: д.е.н., проф. Гончаренко В.В.

затверджені наказом по університету від 05.02.2025 року № 4001-5/313

Строк подання студентом роботи 28.05.2025 року

Перелік питань, які потрібно розробити:

уточнити поняття та основні чинники економічної взаємозалежності; узагальнити теоретичні підходи дослідження економічних зв'язків між країнами та країнами, що розвиваються; окреслити методика дослідження економічної взаємозалежності; проаналізувати сучасний стан торговельних відносин між Китаєм та країнами Африки; систематизувати інвестиційні проекти Китаю та їхній вплив на розвиток африканських країн; розрахувати інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності на основі макроекономічних даних між країнами та провести оцінку економічної взаємозалежності країн Африки, виокремивши виклики та перспективи розвитку.

План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Теоретико-методичні основи дослідження економічної взаємозалежності в сучасних умовах розвитку
2	Аналіз економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки

Дата видачі завдання: 01.12.2024 р.

Студент: Владислава КОБЕЦЬ

Керівник роботи: Владислав ГОНЧАРЕНКО

АНОТАЦІЯ

Кобець В.Р. Економічна взаємозалежність між Китаєм та країнами Африки : кваліфікаційна робота бакалавра [Рукопис] / В.Р. Кобець. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – 75 с.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки, визначенню основних чинників, форм взаємодії та кількісній оцінці взаємозалежності за допомогою інтегрального коефіцієнта.

Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків; містить 75 сторінок тексту, 10 рисунків, 4 таблиці та 6 додатків. Список джерел містить 64 найменування.

У першому розділі роботи розглядаються теоретико-методичні основи поняття економічної взаємозалежності та описується метод розрахунку інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності.

У другому розділі досліджено сучасний стан торговельно-інвестиційних зв'язків між Китаєм та африканськими країнами, розраховано інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності та проаналізовано виклики й перспективи двостороннього співробітництва.

Ключові слова: економічна взаємозалежність, Китай, країни Африки, міжнародна торгівля, інвестиції, інтегральний коефіцієнт.

ABSTRACT

Kobets V.R. Economic Interdependence between China and African Countries: qualification work of a bachelor [Manuscript] / V.R. Kobets. – Kh.: V.N. Karazin Kharkiv National University, 2025. – 75 p.

The qualification work is devoted to the study of economic interdependence between China and African countries, identification of its key factors and forms of interaction, as well as the quantitative assessment of interdependence using an integral coefficient.

The work consists of an introduction, 2 chapters, a conclusion; contains 75 pages of text, 10 figures, 4 tables and 6 appendices. The list of references includes 64 sources.

The first chapter outlines the theoretical and methodological foundations of the concept of economic interdependence and presents the method for calculating the integral coefficient of economic interdependence.

The second chapter examines the current state of trade and investment relations between China and African countries, calculates the integral coefficient of economic interdependence, and analyzes the challenges and prospects of bilateral cooperation.

Key words: economic interdependence, China, African countries, international trade, investment, integral coefficient.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретико-методичні основи дослідження економічної взаємозалежності в сучасних умовах розвитку	7
1.1. Економічна взаємозалежність: поняття та основні фактори	7
1.2. Теоретичні підходи дослідження економічних зв'язків між країнами та країнами, що розвиваються	17
1.3. Методика дослідження економічної взаємозалежності країн	22
Висновки до першого розділу	26
Розділ 2. Аналіз економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки	28
2.1. Сучасний стан торговельних відносин між Китаєм та країнами Африки	28
2.2. Інвестиційні проєкти Китаю та їхній вплив на розвиток африканських країн	34
2.3. Оцінка економічної взаємозалежності країн Африки: виклики та перспективи	41
Висновки до другого розділу	51
Висновки	53
Список використаних джерел	55
Додатки	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Економічна взаємозалежність означає відносини між двома або більше особами, групами, підприємствами, регіонами, країнами або іншими суб'єктами МЄВ, де кожен з них залежить один від одного для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Сучасна тенденція до тісної економічної взаємозалежності між країнами є найбільш оптимальним та економічно ефективним варіантом розвитку світової економіки, де всі задіяні суб'єкти МЄВ максимально використовують свій виробничий потенціал та розвиваються за правилами вільного ринку. Проте, все ж таки доречно узагальнити переваги та недоліки економічної взаємозалежності на прикладі країн Африки та КНР. Окреслене зумовлює актуальність даного напряму дослідження.

Ступінь вивчення проблеми. Аналіз наукової літератури дозволив дійти висновку, що питання економічної взаємозалежності розглядається в роботах багатьох вчених, серед яких: Грігалашвілі О.Г., Черноусова М.О., Резнікова Н., А. Вутен, Д. Болдвін, Д.Копіланд, В.Сергеев, В.Акімов та інші. Так, Грігалашвілі О.Г., Черноусова М.О. [42] у власному дослідженні виокремили й обґрунтували чинники економічної взаємозалежності в сучасному світі. Визначальним при цьому є запропонована авторами градація країн за ступенем їх залежності в умовах сучасності. Резнікова Н. в роботі [54] обґрунтувала диспропорційність економічного розвитку як фактор регіональної взаємозалежності світу, виокремивши при цьому пріоритетні фактори такого впливу. Болдвін Д. [2] пропонує інноваційний підхід до аналізу країн за ступенем їх залежності від світових лідерів. Копіланд Д. [77] на глибокому теоретичному рівні довів руйнівний вплив значного ступеня економічної залежності країн в умовах сучасних торговельних війн. Сергеев В., Акімов В., Луков В., Паршин П. [35] дослідили тенденції залежності країн одна від одної в умовах кризи.

Як показав проведений ретельний аналіз даних праць, у даних наукових працях відсутній комплексний підхід до обґрунтування економічної взаємозалежності крізь прикладну площину, в тому числі економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки.

Мета та завдання дослідження. Метою даної роботи виступає визначення економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки через розрахунок власного інтегрального показника економічної взаємозалежності між країнами. Задля досягнення поставленої мети в роботі обрано такі завдання:

- уточнити поняття та основні чинники економічної взаємозалежності;
- узагальнити теоретичні підходи дослідження економічних зв'язків між країнами та країнами, що розвиваються;
- окреслити методикау дослідження економічної взаємозалежності;
- проаналізувати сучасний стан торговельних відносин між Китаєм та країнами Африки;
- систематизувати інвестиційні проєкти Китаю та їхній вплив на розвиток африканських країн;
- розрахувати інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності на основі макроекономічних даних між країнами та провести оцінку економічної взаємозалежності країн Африки, виокремивши виклики та перспективи розвитку.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку економічної взаємозалежності між країнами в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є економічна взаємодія між Китаєм та країнами Африки і методологічні підходи до оцінки міждержавної економічної взаємозалежності з використанням інтегрального коефіцієнта.

Методи дослідження. В роботі використано методи аналізу, синтезу, логічного узагальнення, систематизації, арифметичного підрахунку, математичного моделювання, у тому числі кореляційно-регресійного аналізу.

Інформаційною базою дослідження виступають наукові матеріали,

присвячені актуальним питанням економічної взаємозалежності між окремими країнами, а також офіційна статистична інформація з окресленого питання.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 75 сторінок тексту, 10 рисунків, 4 таблиці, 6 додатків та 64 використаних джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

1.1. Економічна взаємозалежність: поняття та основні фактори

Економічна взаємозалежність – це результат участі суб'єктів МЕН в глобальній економічній системі, який має свої причини, фактори та наслідки на світову економіку. Існує багато способів визначення економічної взаємозалежності, запропонованих вченими-економістами.

Як зазначає А. Вутен [38, с. 15], велика частина існуючої літератури зосереджена на співвідношенні між торгівлею та валовим внутрішнім продуктом. Річард Купер стверджував, що економічна взаємозалежність зазвичай означає вартість долара економічних операцій між регіонами або країнами або щодо їх загальних угод» [2, с. 477]. Марина Вітмен підтвердила твердження економістів Толлісона і Віллетта про те, що «термін взаємозалежність відповідає чутливості економічної поведінки в одній країні до подій або політики, що відбуваються поза її власними кордонами», а Вальс визначив взаємозалежність як «торговий зв'язок, який дорого розірвати» [7].

У сфері міжнародних економічних відносин економічна взаємозалежність має два значення. По-перше, як зазначають Мансфільд та Поллінс [18], «група країн вважається взаємозалежною, якщо економічні умови в одній країні залежать від тих, що знаходяться в іншій». По-друге, що стосується міжнародних конфліктів, «ймовірність конфлікту між країнами держав вважається взаємозалежною, якщо їм буде дорого розірвати або відмовитися від їх відносини» [18].

Міна Таніус у своїй науковій роботі виділяє 3 форми економічної взаємозалежності [26, с. 40-41]:

- 1) Торговельна взаємозалежність.

Це одна з основних форм економічної взаємозалежності, яка відіграє головну роль у впливі на природу і зміст міжнародних економічних відносин. Рівень торговельної взаємозалежності залежить від обсягу торгівлі між державами та торговельної спеціалізації країн: чим більший торговельний обіг між ними, тим вищий ступінь взаємозалежності.

2) Грошова взаємозалежність.

Це форма фінансової економічної взаємодії, що ґрунтується на русі грошових потоків між країнами. Вона базується на міжнародних валютних операціях, кредитах, інвестиціях, а також у трансфертах та фінансовій допомозі. Так, країни, що входять до Європейської валютної системи, мають більші зобов'язання одна перед одною порівняно з країнами, що мають незалежну валютну систему.

3) Взаємозалежність капіталу.

Це форма економічної взаємозалежності, головною концепцією якої є переміщення капіталу між країнами та його спільне використання. Високий ступінь взаємозалежності капіталу характеризується відповідно високим ризиком, який на пряму залежить від урядових обмежень, рівня інтеграції внутрішнього ринку капіталу у світові ринки та загальної схильності економіки до прямих іноземних інвестицій.

Економічна взаємозалежність проявляється на різних рівнях, зокрема на галузевому (наприклад, ведення торговельної діяльності, що базується на взаємозалежності попиту та пропозиції), національному (перерозподіл фінансів по різних регіонах урядом певної країни), регіональному (спільний ринок та валютна система країн ЄС, воєнна взаємодія країн-членів НАТО), міжнародному (міжнародна торгівля, інвестиції, обмін капіталом) та глобальному (діяльність міжнародних організацій та інституцій). Ці рівні можуть переплітатися, тому взаємозалежність на одному рівні часто впливає на взаємодію на іншому.

Перші прояви економічної взаємозалежності відбулися на ранніх етапах історії людства, коли культури та цивілізації вже взаємодіяли між собою

через торгівлю та обмін ресурсами. Спочатку економічна залежність була одностороння та обмежувалась впливом однієї країни на іншу. Початок цього етапу датується кінцем XV століття, коли почалась активна колонізація Америки європейцями. Економіка колонізованих територій майже повністю залежала від країн-колонізаторів, а отже торговельні відносини обмежувалися всього декількома регіонами.

Більш сучасні форми економічної взаємозалежності зародилися під час періоду індустріалізації у XIX столітті, коли країни почали розвивати промислові виробництва, розвивати промислові кластери та створювати нові технології, що сприяло зростанню міжнародної торгівлі. Виникли перші форми міжнародної спеціалізації та взаємних інвестицій. На початку XX століття більшість країн відійшли від форми односторонньої залежності, спричиненої колоніальним та експансивним минулим, та почали будувати нові полілатеральні торговельні та фінансові відносини. Однак, економічна криза 1930-х років призвела до протекціонізму та спаду міжнародної торгівлі, а Друга світова війна ще більше пошкодила світову економіку та призвела до розколу світу на два табори: соціалістичний та капіталістичний.

Економічна взаємозалежність набула свого сучасного вигляду в середині XX століття, коли було засновано такі міжнародні організації, як ООН, Світовий Банк та Валютний Фонд, які поглибили співробітництво між країнами та дозволили підписати міжнародні торговельні угоди, наприклад, про зниження митних бар'єрів. Також у післявоєнні роки більшість країн, що розвиваються, отримали можливість вступити до світової економіки та розширити свої торговельні зв'язки.

Кінець XX століття знаменувався розпадом СРСР, закінченням Холодної війни та створенням Європейського Союзу, що дозволило перейти економічній взаємозалежності на глобальний рівень. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій значно полегшив ведення бізнесу на міжнародному рівні, а отже, збільшився міжнародний товарообмін, зросли транскордонні фінансові потоки та вплив ТНК. Таким чином, можна

щонайменше виділити етапи розвитку економічної взаємозалежності між країнами (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Етапи розвитку економічної взаємозалежності між країнами

Етап	Хронологічні межі	Характеристика
70 тис. років до н.е. – 15 ст.	Первісний обмін товарами та ранні форми взаємодії	Ранні форми торгівлі та обмін ресурсами між різними культурами та цивілізаціями
Кінець 15 ст. – 19 ст.	Епоха колонізації та підкорення	Активна колонізація Нового світу європейцями, де економіка колоній майже повністю залежала від країн - колонізаторів
Кінець 19 ст. – початок 20 ст.	Епоха індустріалізації та перших міжнародних співробітництв	Розвиток промислового виробництва та нових технологій, поглиблення полілоторальних
Початок 20 ст. – 1945 р.	Період економічного занепаду	Обмеження економічної взаємозалежності через протекціонізм та спад міжнародної торгівлі після світових воєн
Середина 20 ст. – 1990 рр.	Формування міжнародних організацій	Поява міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк, МВФ, таких що сприяли розвитку міжнародного співробітництва та торгівлі
1990 рр. - сучасність	Глобалізація та інформаційна революція	Глобальне зближення економік та зростання міжнародного товарообігу, розвиток інформаційних технологій та взаємозалежності економік світу

Джерело: складено автором за [18, 26, 42]

Отже, економічна взаємозалежність – це комплексний стан між різними національними економіками, який може бути оцінений як кількісним, так і якісним показником, залежно від контексту та методів вимірювання. На сьогодні не існує загальноприйнятого способу оцінки ступеня економічної взаємозалежності між країнами, що зумовлює велику кількість методів і підходів до вирішення цього питання.

Грігалашвілі О.Г. та Черноусова М.О. пропонують оцінити

взаємозалежність країн через ВВП: «Для визначення ефекту взаємозалежності необхідно визначити, яким чином приріст ВВП на 1% в одній країні забезпечує економічне зростання в іншій» [42]. Автори зазначають, що «у 1980-х та 1990-х рр. ці тенденції стосувалися переважно розвинутих країн, що, тримаючи на собі світову економіку та «перетягуючи» загальні тенденції у свій бік, були вирішальним чинником розвитку торгівлі, то на початку XXI ст. дані тенденції стали дійсно глобальними, тобто вже стосувалися майже всіх країн світу». Отже, можна стверджувати, що у 2020-х роках економічна взаємозалежність між країнами продовжує поглиблюватись і розповсюджуватись на все більшу кількість країн та регіонів світу.

А. Вутен вважає, що попри те, що співвідношення між торгівлею та ВВП надає чіткі та точні цифри економічної взаємозалежності для використання у великих наборах даних, проте воно не передає усі нюанси взаємозалежності [38, 1]. Д. Гомес, Б. Торглер та Г. Ортега запропонували ієрархічний мережевий підхід [12], який базується на тому, що глобалізація посилює інтеграцію та взаємозалежність між економіками різних країн. Економісти застосовують коефіцієнт перехресної кореляції Пірсона, щоб виміряти економічну взаємозалежність між країнами за певний проміжок часу шляхом аналізу кластерів зростання та змін у ВВП. У результаті дослідження було зроблено висновок, що згідно з показником тенденції, ступінь світової економічної взаємозалежності зростає через глобалізацію.

Також виділяють геополітичний підхід, описаний Жан-Марком Бланшаром та Норріном Рипсманом [3]. Вони вважають, що економічна взаємозалежність існує через те, що держави торгують одна з одною для отримання стратегічних товарів, необхідних для національної промисловості та оборони.

Із сучасних досліджень виміру економічної взаємозалежності між країнами світу можна виділити Дослідник глобальної торгівлі від McKinsey Global Institute [14]. Організація розробила інтерактивну платформу, де можна подивитися скільки дві обрані країни купують і продають один у

одного в різних секторах у певному році.

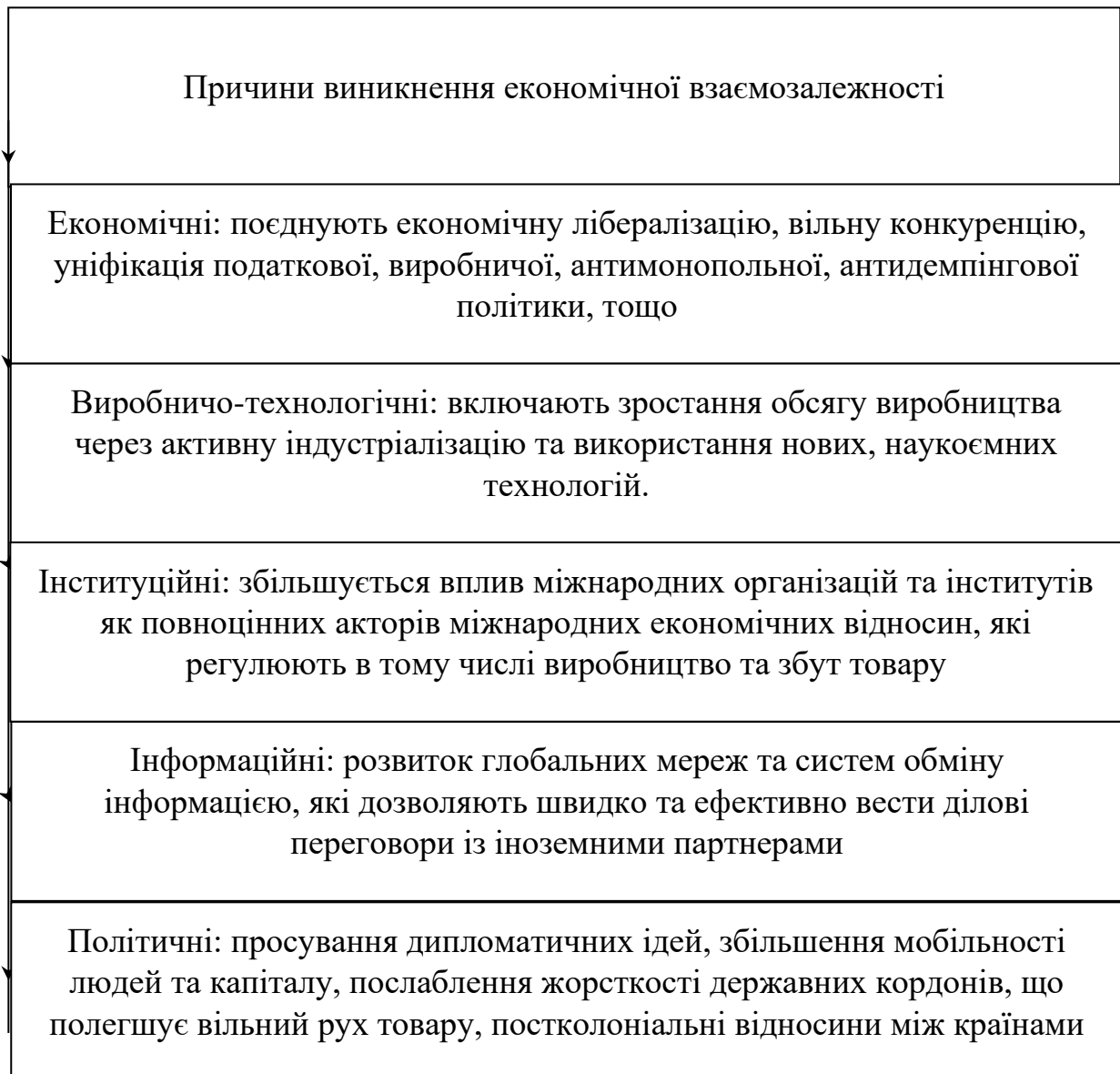

Рис. 1.1. Причини виникнення економічної взаємозалежності

Джерело: складено автором за [2, 38, 42]

Таким чином, економічна взаємозалежність країн має багато форм і способів виміру, які ґрунтуються на різних методологічних підходах та причинах взаємозалежності. Тому подальший аналіз її факторів потребує визначення головних причин економічної взаємозалежності, які зумовили її виникнення та посилення в останні 30 років.

Виділяють багато причин економічної взаємозалежності між країнами, більшість з яких зводяться до поглиблення спеціалізації, посилення

міжнародного поділу праці та глобалізації економіки. Авторки статті «Чинники економічної взаємозалежності в сучасному світі» [42] пишуть: «Економічна взаємозалежність суб'єктів МЄВ між собою виникла в рамках інтеграції, інтернаціоналізації та згодом економічної глобалізації. Вона є водночас і передумовою таких процесів, і їх наслідком». Таким чином, кожна наведена причина може одночасно бути фактором, який призводить до взаємозалежності між країнами.

Економічна взаємозалежність охоплює всі сфери життя, а отже буде доцільно систематизувати причини за наступними категоріями (рис. 1.1).

Ще однією причиною економічної взаємозалежності між країнами можуть слугувати колоніальні відносини між ними, однак саме вони можуть ставати і поштовхом до протекціоністської політики держави.

Розглянемо заборону імпорту ситцю на прикладі Індії та Великобританії в XVII-XVIII столітті, історію яких описали А. Дарон та Р. Джеймс в своїй роботі «Чому нації занепадають» [с.236, 40]: «Заснована у 1600 році, за два роки до своєї нідерландської версії, Англійська Ост-Індська компанія все XVII століття намагалася встановити монополію на цінний експорт з Індії. Англійська компанія мусила конкурувати з португальцями, які мали свої бази на Гоа, в Читтагонгу й Бомбеї, та французами з їхніми базами в Пондішеррі, Чандарннагарі, Янамі й Карайкалі. (...) Монополія Ост-Індської компанії була надана королями династії Стюартів і негайно ослаблена після 1688 року, а через десятиліття навіть скасована. Втрата влади була дуже важлива, оскільки британські виробники текстилю змогли переконати Парламент заборонити імпорт ситцю – найприбутковішого товару в торгівлі».

Важливо зазначити, що причини, які призвели до сильної взаємозалежності сучасних країн, тісно пов'язані між собою. Індустріалізація призвела до розвитку економіки, що, у свою чергу, стимулює власне виробництво кількох продуктів. Коли країна спеціалізується на виробництві певного продукту, інші необхідні товари та послуги вона має імпортувати з країн-партнерів. Наприклад, Пакистан виробляє футбольні м'ячі, проте шкіра

та інші матеріали для виробництва імпортується з Китаю. Виробництво спеціалізованих товарів підвищує ефективність підприємств, тому більшість країн зосереджуються лише на своїх спеціалізаціях, пропонуючи вузький асортимент товарів і послуг. Це створює економічну взаємозалежність між країнами та необхідність аутсорсингу або імпорту інших продуктів для задоволення основних потреб [4].

Незважаючи на попередньо згадані приклади взаємного вибору країнами тенденції до інтеграції, економічна взаємозалежність може виникати як логічний наслідок лімітованої диверсифікації експорту. Деякі країни, що розвиваються, є монокультурними експортерами, у яких один товар або одна група товарів (зазвичай кава, какао, цукор, бавовна, залізна руда, металеві руди та ін.) становлять 60-90% всього експорту. В більшості випадків основними торговими партнерами таких країн виступають розвинені індустріальні країни, куди в основному вивозиться їх продукція. При цьому у деяких країн більша частина експорту припадає на одну країну. В такому випадку довгострокова стратегія протекціонізму навряд чи буде плідною, тож фактором зменшення небезпеки економічної залежності та її наслідків в сучасних умовах стає посилення взаємозв'язку економік країн-партнерів, коли вони опиняються незацікавленими в монопольному домінуванні, а порушення стійких зв'язків означає втрати для кожної із сторін.

Це цілком вкладається в загальний тезу про переваги і вигоди міжнародного поділу праці та обміну. При цьому міжнародні економічні відносини повинні повною мірою служити диверсифікації та стабільному функціонуванню національних економік, забезпечуючи умови взаємного стимулювання [55]. Таким чином бачимо, що коли колонізована країна економічно звикла по більшості залежати від країни-колонізатора, то їй складніше було вийти на інший ринок збуту свого товару та налагодити міжнародні економічні відносини шляхом вільної конкуренції та співпраці, а це обмежувало посилення економічної взаємозалежності із іншими країнами.

Деякі економісти вважають, що така глобалізація є побічним продуктом економічної взаємозалежності. Вона стимулює поширення технологій, продуктів, праці, процесів і робочих місць по всьому світу, а транскордонний потік товарів, продуктів і робочих місць створює міжнародні можливості. Розвиток глобального ринку приніс переваги багатьом країнам і компаніям. І навпаки: деякі країни, такі як Мексика та США, зазнали серйозних збоїв через посилення ринкового суперництва [4].

Наразі рівень глобалізації вимірюється за допомогою індексу глобалізації (KOF Globalisation Index). Він визначає ступінь глобалізованості окремо взятої країни за допомогою розкладання цього процесу на окремі складові. Індекс демонструє політичну, соціальну, економічну і технологічну інтеграцію країни у світове співтовариство.

Усього відслідковується 17 різних критеріїв. Серед них рівень міжнародної торгівлі й інвестицій, участь у міжнародних організаціях і програмах, включаючи місії ООН, розвиток міжнародного туризму, кількість телефонних переговорів із зарубіжжям [17]. Відповідно до оцінки країн за індексом глобалізації у 2023 році, перше місце займає Швейцарія (91), друге – Бельгія (90), третє – Нідерланди (90), четверте і п'яте – Швеція (89) і Німеччина (89). Перші 50 країн у рейтингу – високорозвинені країни Європи, Північної Америки та Азії.

Американський науковець Джаред Даймонд ввів термін «дифузія технологій» у своїй книзі «Зброя, мікроби і сталь: витоки нерівностей між народами» [розділ 12-13, 43]. Автор описує цей процес через одомашнення рослин і тварин, освоєння вогнепальної зброї та винахід важливих для суспільства технологій ще на початку формування людства. Головна ідея «дифузії» полягає в тому, що незважаючи на закритість одного плем'я до іншого, в історії можна прослідкувати сліди технологій певних народів на інших територіях. Це підтверджує теорію, що для свого розвитку та виживання певне поселення або група людей має взаємодіяти з іншою групою заради обміну знань та матеріальних надбань. Сьогодні економічна

взаємозалежність – це та сама дифузія ідей, продуктів та технологій, які країни «позичають» одна в одній, адаптують, вдосконалюють та використовують з метою покращення рівня життя свого населення.

Відповідно, виокремлення та аналіз факторів, які підтримують та посилюють економічну взаємозалежність, набуває першочергової важливості.

Фактори економічної взаємозалежності між країнами не мають чіткої класифікації, адже їх різноманітність залежить від специфіки тих чи інших країн [2]. Однак можна провести паралель із причинами та систематизувати їх за наступними групами [13]:

1) Політично-інституційні фактори: міжнародні торговельні та політичні угоди, геополітичні конфлікти та санкції, рівень правової системи та корупція.

2) Економічні фактори: рівень виробництва та споживання, лібералізація торгівлі, економічний зріст та рецесії, валютні курси та обмінний курс.

3) Технологічно-виробничі фактори: інновації та технологічний прогрес, глобалізація виробництва.

4) Фінансові фактори: міжнародні інвестиції та капіталовкладення, глобальні фінансові ринки.

5) Соціокультурні фактори: демографічні зміни, культурні зв'язки та споживацькі уподобання.

6) Екологічні фактори: зміни клімату та екологічні кризи, екологічні обмеження та нормативи.

Більшість факторів економічної взаємозалежності між країнами підсилюють один одне, беручи участь в автокаталізі (термін введений Дж. Даймондом [43]). Так, прямі іноземні інвестиції тісно пов'язані із економічною політикою держави, торговельними та фінансовими бар'єрами та квотами: як тільки країна встановлює сприятливий інвестиційний клімат для іноземних компаній, одразу збільшується кількість іноземних інвестицій, посилюючи взаємозалежність між двома державами або групами держав.

Таким чином, можна стверджувати, що фактори економічної взаємозалежності між країнами формують глобальні економічні тенденції та виокремлюють характер розвитку сучасних міжнародних економічних відносин. Проте для більш повного обґрунтування причин й наслідків такої взаємозалежності доцільно окреслити теоретичні підходи дослідження економічних зв'язків між країнами та країнами, що розвиваються. Така необхідність ґрунтується на тому, що саме такі зв'язки й формують економічну взаємозалежність та виступають її об'єктивним підґрунтям.

1.2. Теоретичні підходи дослідження економічних зв'язків між країнами та країнами, що розвиваються

Активне посилення економічної взаємозалежності між країнами та тенденція до взаємодії та поглиблення взаємозв'язків стала властива практично всім векторам суспільного та державного життя. Ми можемо спостерігати наслідки як на мікроекономічному рівні, так і під час глобальних подій, які стосуються більшість країн світу. Розглянемо найпоширеніші економічні тенденції, що виникли через тісну економічну взаємозалежність за останні 20 років, аби доречно оцінити масштаби її впливу.

Н. Резнікова зазначає, що «уніфікація та багатоманітність, гомогенність та стратифікація як основні тенденції сучасного економічного розвитку стають щоразу більше взаємопов'язаними. Неможливість знищити існуючі диспропорції регіонального розвитку, попри здійснювані спроби глобальної інституціоналізації міжнародного співробітництва, стає очевидною. На відміну від глобалізації як прояву віртуальної цілісності світогосподарської системи, інтеграція сприяє підвищенню дієздатності певних її складових в умовах збереження суверенітету національних держав» [54].

Уніфікація та багатоманітність світової економіки – паралельні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин та наслідки економічної взаємозалежності між країнами. Уніфікація проявляється в стандартизації продуктів, технологій та виробничих процесів, в глобалізації фінансових ринків та в інтернаціоналізації виробництва, наприклад, коли міжнародні компанії переносять свої виробничі потужності в країни з низькою вартістю капіталу. Також відбувається гомогенізація економіки: країни стають більш схожими один на одного з точки зору економічної структури, рівня життя та політичних інституцій, зростає роль транснаціональних корпорацій та зменшується роль національних держав у регулюванні економіки. Однак багатоманітність сприяє зростанню культурного розмаїття, регіонального самоствердження та посиленню важливості місцевих ринків. Окрім цього, це призводить до економічної стратифікації.

За останні 40 років значно зросла нерівність як між багатими та бідними країнами, так і всередині країн між багатими та бідними людьми. Ця тенденція збільшує ризик того, що деякі країни так і залишаться на периферії світової економіки не маючи змоги зайняти своє місце в глобальній спеціалізації виробництва.

Глобальна фінансова криза 2008-2009 років, відома як найгірша криза з часів великої депресії 1930-х років, розпочалася в США та швидко поширилася на інші країни, охопивши практично всі галузі економіки та торкнувшись переважної більшості держав. Виникнувши через колапс ринку іпотечних цінних паперів і надмірну ризикову діяльність фінансових інститутів, криза спричинила масштабну втрату довіри до банківської системи [57]. Це призвело до різкого скорочення кредитування, краху великих фінансових установ та глибокої рецесії. Наслідки кризи відчувалися у значному зниженні обсягів виробництва, зростанні безробіття та падінні рівня життя. Глобалізація фінансових ринків сприяла швидкому розповсюдженню кризових явищ, адже проблеми в одній економіці миттєво

відображалися на інших через взаємозалежність ринків капіталу, торгівлі та інвестицій. Таким чином, описана тенденція до економічного занепаду підкреслила структурні слабкості світової економічної системи та необхідність посилення регулювання фінансових ринків для запобігання подібним системним ризикам у майбутньому.

Цікавим є кейс відносин Америки і Китаю стосовно конфлікту в Тайвані [26]. США та Китай є світовими лідерами із світової торгівлі, велика частина якої відбувається безпосередньо між цими державами. Стаття порівнює періоди збройних конфліктів у Тайвані із змінами в обсягах торгівлі між США та Китаєм. Згідно з дослідженням, економічна взаємозалежність між країнами не запобігає спалаху міжнародних конфліктів, вона відіграє важливу роль у впливі на конфлікт з точки зору рівня конфлікту, використання збройної сили та кількості конфліктів між країнами, які мають високий рівень економічної взаємозалежності. Таким чином, було доведено, що економічна взаємозалежність знижує вірогідність конфлікту та сприяє його дипломатичному вирішенню, що підкреслює ступінь впливу економічної взаємозалежності не тільки на світову економіку, а і на перебіг політичних подій.

В 1930-х роках сталася Світова економічна криза, відома також як Велика депресія, яка мала глибокі та всебічні наслідки, охопивши більшість країн світу через посилення взаємозалежності національних економік. Зниження промислового виробництва, падіння міжнародної торгівлі, масове безробіття та банкрутства стали характерними рисами цього періоду. Зокрема, різке скорочення обсягів експорту та імпорту внаслідок впровадження протекціоністських заходів, таких як Смут-Гоулі тариф у США, спричинило ланцюгову реакцію економічного спаду в багатьох державах. Крах фінансових ринків та нестабільність банківських систем посилили економічну нестабільність, що призвело до серйозних соціально-економічних наслідків, зокрема збільшення бідності та політичної нестабільності. Таким чином, Велика депресія підкреслила вразливість

світової економіки до системних шоків, демонструючи, як глибока інтеграція економічних відносин може сприяти швидкому поширенню кризових явищ по всьому світу та який вплив може мати на інші країни світу.

Автори статті «Мережевий аналіз даних обміну: взаємозалежність сприяє розповсюдженню кризи» [16] запровадили термін «економічне зараження» під впливом фінансової кризи 2008-2009 років. Аналіз кейсу доводить, що причиною його стрімкого розповсюдження на всі країни світу став високий рівень взаємної інтеграції національних економік, що і спричинило глобальний негативний ефект на всі сфери життя суспільства.

Розглянемо можливі негативні та позитивні наслідки високого рівня економічної взаємозалежності між країнами.

Позитивні наслідки:

1) Економічна взаємозалежність створює більше можливостей для торгівлі. Збільшення торгівлі між країнами сприяє обміну товарами та створює більше можливостей для заробітку на національному та міжнародному рівнях.

2) Продаж спеціалізованих товарів в одному регіоні може зазнати жорсткої конкуренції. Однак торгівля між різними регіонами може бути набагато економічно ефективнішою та простішою в реалізації. Наприклад, продаж нафти в країнах Перської затоки може вимагати набагато більше маркетингу та тактики продажу в порівнянні з тим, коли вона постачається в азіатські країни (які не можуть видобувати нафту на своїй батьківщині) [4].

3) Економічна взаємозалежність спонукає країни зосереджуватися на тому, що вони вміють найкраще, що призводить до спеціалізації, вищої ефективності та більшої загальної продуктивності. Наприклад, якщо компанія сама виробляє автомобілі та кожну другорядну та важливу запчастину для них, то така компанія навряд чи виробляє справді хороші автомобілі. Направлення зусиль та ресурсів компанії в цьому випадку будуть розділеними, що може вплинути на якість продукції. З іншого боку, якщо компанія зосереджується лише на складанні автомобілів і віддає всі інші

автомобільні деталі спеціалізованим виробникам, то це призведе до того, що запасні частини будуть виконані, а автомобілі складені більш якісно.

4) Іншою значною перевагою економічної взаємозалежності є диверсифікація [4]. Зосередження та залежність лише від місцевого ринку підвищує ризик у разі будь-яких національних криз, наприклад політичних факторів, економічних спадів, регіональних стихійних лих тощо. Менша залежність від одного ринку та аутсорсинг різних бізнес-сегментів може допомогти зменшити цей ризик.

5) Доведено, що економічна взаємозалежність значно зменшує виникнення конфлікту між двома сторонами. Велика кількість науковців-теоретиків, які досліджували економічну взаємозалежність, пов'язували цю тему саме з ризиками виникнення конфлікту між державами, і кожен з них приходив до висновку, що ці ризики мінімізуються, коли країни залежать одна від одної економічно та політично [19].

В своєму дослідженні [35] В.М. Сергєєва, В.П. Акімова, В.Б. Лукова та П.Б. Паршина аналізують дві промови президента Кеннеді під час Карибської кризи (відомої в Сполучених Штатах як Кубинська ракетна криза). Їхні результати свідчать про початок нового мислення про взаємну щирість між США та Радянським Союзом, про пріоритет уникнення ядерної війни та міжнародну взаємозалежність, яка тримається на економічній складовій відносин між країнами.

6) Спільні зусилля в дослідженнях, розробках і передачі технологій сприяють інноваціям і стимулюють технологічний прогрес.

Негативні наслідки:

1) Імпорт товарів іноді може призводити до більших витрат через митні та транспортні збори. Крім того, витрати на доставку можуть бути занадто високими, що підвищує вартість кінцевого продукту, створеного споживачем, а це в кінцевому підсумку впливає на продажі.

2) Надмірна залежність лише від одного чи кількох зовнішніх постачальників може стати занадто ризикованою. У разі будь-якої

катастрофи (законодавчі зміни, економічні та фінансові кризи, стихійні лиха тощо) у регіоні постачальника основної сировини, бізнес може призупинитися. У разі зміни постачальника через будь-яку передбачувану чи непередбачену причину клієнти можуть не швидко адаптуватися до нових умов торгівлі, що значно шкодить репутації бренду та зменшує кількість продажів.

3) Коливання обмінних курсів валют може ускладнити продовження зовнішніх поставок, утримуючи ціни під контролем [4].

4) Не всі країни однаково отримують користь від економічної взаємозалежності, що посилює нерівність між ними. Меншим або менш розвиненим економікам може бути складно конкурувати на глобальних ринках.

5) Взаємозалежність може призвести до торговельного дисбалансу, коли деякі країни постійно експортують більше, ніж імпортують, потенційно створюючи економічні деформації [13].

Таким чином, на даному етапі пріоритетним є визначення методики дослідження економічної взаємозалежності, результати застосування якої в подальшому можуть пом'якшити вплив негативних факторів однієї країни на економіку інших та загалом на світову економіку й обмежити взаємозалежність у ключових аспектах для запобігання економічних криз.

1.3. Методика дослідження економічної взаємозалежності країн

Дослідження економічної взаємозалежності може здійснюватися різними методами, але в контексті даної кваліфікаційної бакалаврської роботи обрано наступну методику дослідження.

З метою доведення взаємозв'язку між факторами економічної взаємозалежності та їх вагомого впливу на світову економіку, у дослідженні було послідовно реалізовано декілька логічно пов'язаних етапів аналізу.

Першим етапом було зібрано основні кількісні соціо-економічні показники, які характеризують зовнішньоекономічну діяльність країн Африки у взаємодії з Китаєм. До переліку таких показників увійшли: ВВП, показники імпорту та експорту, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), торговельний баланс, індекс глобалізації, коефіцієнт відкритості економіки, індекс торговельної взаємодії. Додатково були враховані групи товарів або послуг, які переважають у торгівлі між країнами [27, 29-34, 37].

Далі було проведено аналіз двосторонньої торгівлі між усіма країнами Африки та Китаєм за 2024 рік. Це дало змогу класифікувати африканські країни за рівнем зовнішньоторговельної активності — до категорій з найбільшою, середньою та слабкою торгівлею. На основі обсягів торгівлі та обсягів інвестування було обрано п'ять країн (Додаток А), що мають найвищий рівень економічної інтегрованості з Китаєм (у підрозділі 2.3 розглядаються ці п'ять країн детально).

Для обраних країн було узагальнено такі дані:

- валовий внутрішній продукт (ВВП);
- обсяг імпорту та експорту;
- товарна структура зовнішньої торгівлі;
- торговельний баланс;
- рівень державного боргу;
- індекс глобалізації;
- індекс відкритості економіки;
- індекс торговельної взаємодії;
- обсяги прямих іноземних інвестицій.

Обрання таких показників ґрунтується на наступному:

1. Індекс глобалізації є комплексним індикатором залученості країни в глобальну економіку. Він включає 17 різних критеріїв, зокрема рівень міжнародної торгівлі, фінансові потоки, інвестиції, участь у міжнародних організаціях, розвиток міжнародного туризму та ін. Обрання

цього індексу дозволяє оцінити глибину інтеграції кожної країни у світове співтовариство.

2. Коефіцієнт відкритості економіки відображає ступінь залежності країни від зовнішніх ринків. Його зростання вказує на посилення економічної взаємозалежності та участі в міжнародному обміні товарами, капіталом і знаннями.

3. Торгівельний баланс характеризує співвідношення між експортом та імпортом. Країни з дефіцитом балансу часто мають вищий рівень зовнішньої залежності, що робить цей показник важливим у дослідженні економічної взаємозалежності.

4. Індекс торговельної взаємодії дає змогу оцінити обсяг торгівлі між двома країнами відносно їхнього ВВП. Високі значення індексу свідчать про сильну двосторонню інтеграцію.

5. Дані прямих іноземних інвестицій відображають участь іноземного капіталу в економіці країни. Чим вищий рівень ПІІ, тим глибша економічна взаємозалежність.

Після збору й систематизації даних, було розроблено власний інтегральний показник економічної взаємозалежності. Він базується на нормалізованих значеннях усіх обраних показників. Кожен показник був попередньо нормалізований, а потім їх значення підсумовувалися. У такий спосіб було отримано єдиний узагальнюючий коефіцієнт взаємозалежності для кожної країни.

Цей інтегральний показник дозволяє чітко побачити, які країни Африки мають вищу або нижчу економічну залежність від Китаю, а також простежити динаміку взаємозалежності у короткостроковій перспективі.

У ході аналізу було реалізовано такі етапи дослідження (рис. 1.2):

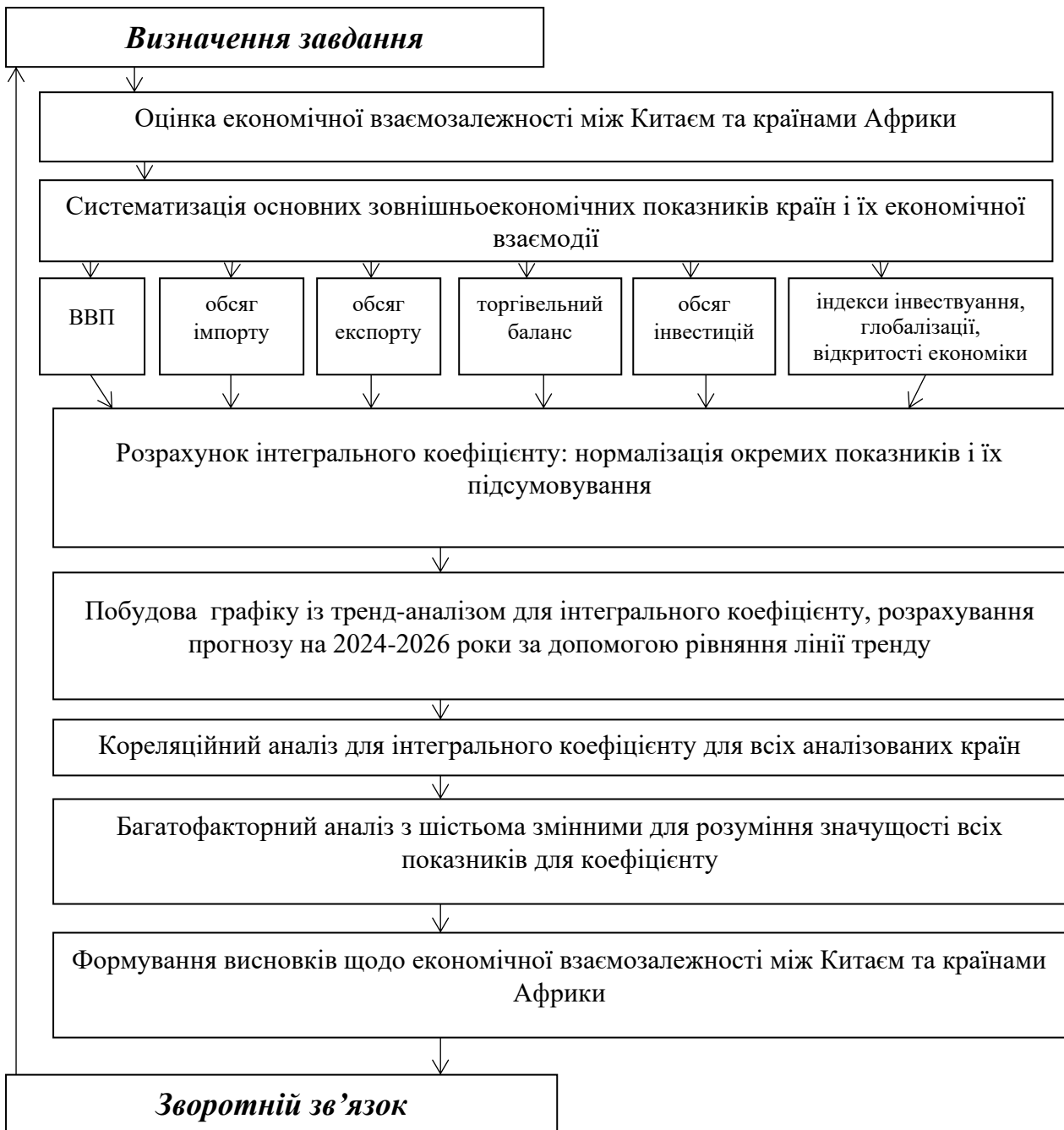

Рис. 1.2. Логіко-структурна схема дослідження економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки

1. Збір ключових зовнішньоекономічних показників для країн Африки та їх економічної взаємодії з КНР: ВВП, імпорт, експорт, ПІІ, інші індикатори.

2. Розрахунок інтегрального показника економічної взаємозалежності шляхом нормалізації окремих індикаторів і їх підсумовування.

3. Формування графіків з тренд-аналізом інтегрального коефіцієнта для кожної країни та прогнозування його зміни на 2024–2026 роки на основі рівняння лінії тренду.

4. Проведення кореляційного аналізу, що дало змогу оцінити взаємозв'язок між інтегральним показником і соціо-економічними змінними.

5. Багатофакторний аналіз із шістьма змінними, які є нормалізованими значеннями обраних показників, для оцінки їхньої значущості у формуванні інтегрального коефіцієнта.

Завдяки проведеним етапам аналізу вдалося забезпечити всебічну оцінку рівня економічної взаємозалежності між Китаєм та країнами Африки. Це дозволяє не лише ідентифікувати глибину економічної взаємодії, а й спрогнозувати її розвиток у майбутньому.

Таким чином, економічна взаємозалежність між країнами щороку поглиблюється, а тенденції розвитку світового господарства стають всеохоплюючими та загальними. Внаслідок цього економічні кризи, інновації та політичні рішення в одній країні можуть швидко відобразитися на глобальному рівні. Сучасний світовий економічний простір стає все більш взаємозалежним, постійно доповнюючи та ускладнюючи систему міжнародних економічних відносин. У цьому контексті аналіз впливу економічної взаємозалежності на глобальні процеси набуває особливої актуальності, адже він дозволяє враховувати ризики і напрацьовувати більш ефективну політику регулювання міжнародної економіки та торгівлі.

Висновки до першого розділу

Таким чином, у першому розділі роботи було всебічно розглянуто економічну взаємозалежність, охопивши її поняття, фактори, теоретичні

підходи та методика дослідження, що заклало основу для подальшого аналізу.

1. Зокрема, встановлено, що економічна взаємозалежність є багатогранним явищем, яке виникло внаслідок еволюції міжнародних економічних відносин та проявляється на різних рівнях: галузевому, національному, регіональному, міжнародному та глобальному. Виокремлено ключові форми взаємозалежності — торговельну, грошову та взаємозалежність капіталу, які відіграють визначальну роль у формуванні світової економічної системи. Історичний огляд показав, як ця взаємозалежність розвивалася від первісного обміну до сучасної глобалізації, що підкреслює її постійне поглиблення та поширення.

2. Аналіз теоретичних підходів виявив, що економічна взаємозалежність має як позитивні, так і негативні наслідки. Серед позитивних — розширення торговельних можливостей, заохочення спеціалізації та ефективності виробництва, диверсифікація ризиків та зменшення ймовірності міжнародних конфліктів. Водночас, існують і негативні аспекти, такі як підвищення витрат через логістику, ризики надмірної залежності від окремих постачальників, волатильність валютних курсів, посилення нерівності між країнами та торговельні дисбаланси. На прикладі фінансової кризи 2008 року та Світової економічної кризи 1930-х років було продемонстровано, як високий рівень взаємозалежності може сприяти швидкому поширенню кризових явищ у глобальному масштабі.

3. Запропонована методика дослідження економічної взаємозалежності базується на зборі та аналізі кількісних соціо-економічних показників зовнішньоекономічної діяльності. Визначено основні індикатори, такі як ВВП, показники імпорту/експорту, прямі іноземні інвестиції, торговельний баланс, а також індекси глобалізації, відкритості економіки та торговельної взаємодії. Це дозволяє розробити інтегральний показник взаємозалежності, який забезпечує кількісну оцінку рівня інтегрованості країн.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ МІЖ КИТАЄМ ТА КРАЇНАМИ АФРИКИ

2.1. Сучасний стан торговельних відносин між Китаєм та країнами Африки

Китай є найбільшим торговельним партнером Африки на протязі останніх років. Згідно з даними Головного митного управління КНР, за підсумками 2024 року обсяг зовнішньої торгівлі між Китаєм і Африкою зріс на 5,5% у річному обчисленні до 1,19 трлн юанів (166,6 млрд дол. США) [46].

У 2023 році показник сягнув рекордного рівня у 282,1 млрд дол. США, збільшившись на 1,5% у річному обчисленні та продемонструвавши сильну стійкість. Зокрема, порівняно з аналогічним періодом 2022 року у 2023 році експорт китайських автомобілів на нових джерелах енергії, літєвих батарей і фотоелектричної продукції до Африки зріс відповідно на 291%, 109% і 57% [46].

Китай продовжує розширювати імпорт африканських товарів, пояснюючи це бажанням допомогти країнам Африки відновити економіку після пандемії COVID-19. Наприклад, з липня 2024 року Кенія експортувала до Китаю понад 3000 тонн свіжих авокадо, що принесло дохід більш ніж 3200 фермерам [49].

На 8-й міністерській конференції Форуму з китайсько-африканського співробітництва в 2021 році Китай оголосив про створення «зеленого коридору» для імпорту африканської сільськогосподарської продукції [49].

Інтереси КНР в Африці стають гранично зрозумілими, якщо взяти до уваги той факт, що на початку 21 століття китайська економіка зіткнулася з системними проблемами, пов'язаними в першу чергу з перевищенням темпів зростання над внутрішнім споживанням. Інша проблема пов'язана з гострою

нестачею ресурсів для забезпечення економічного зростання країни. Для вирішення цих проблем керівництвом КНР було висунуто нову зовнішньоекономічну стратегію активного виходу китайських виробників на світові ринки, освоєння природних ресурсів інших країн та активне інвестування за кордон. Африка і стала тим континентом, який відповідав усім цілям китайської стратегії [5].

Узагальнення показників експорту, імпорту та інвестицій Китаю в країни Африки представлено в додатку А.

Як вже зазначалось в попередньому розділі, найбільш щільний зв'язок спостерігається між Китаєм та деякими країнами Африки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні показники взаємовідносин між Китаєм та окремими країнами
Африки

Країни, що торгують з Китаєм, дані за 2024 рік	Експорт з Китаю, дол. США	Імпорт в Китай, дол. США	Інвестиції Китаю в країни, дані на початок 2023 року, млн.дол.США
Демократична Республіка Конго	4,345,487	21,592,649	391,11
Єгипет	16,808,977	577,809	229,79
Замбія	1,408,708	5,284,039	191,46
Кот-д'Івуар	4,160,032	896,169	223,16
Південна Африка	21,810,823	30,700,023	683,09

Джерело: складено автором на основі додатку А

В 2023 року загальний обсяг торгівлі Китаю з Африкою зріс на скромні 1,5% порівняно з 2022 роком — до 282,1 млрд, але торговельний дефіцит країн Африки з Китаєм збільшився, про що повідомляє митниця Китаю.

Китайський експорт до Африки досяг \$173 млрд, що на 7,5% більше, ніж у 2022 році, тоді як імпорт із континенту впав на 6,7% до \$109 млрд. Хоча у 2023 році зростання двосторонньої торгівлі на \$100 млн у річному

обчисленні стало рекордним, торговельний дефіцит Африки з Китаєм продовжив зростати: з \$46,9 млрд у 2022 році до \$64 млрд минулого року.

У 2023 році Китай зафіксував падіння торгівлі зі своїми п'ятьма найбільшими торговими партнерами в Африці — Південною Африкою, Анголою, Нігерією, Демократичною Республікою Конго (ДРК) та Єгиптом, багатими на ресурси. Наприклад, із ДРК, звідки КНР отримує понад 60% свого кобальту для виробництва акумуляторів для електромобілів, двостороння торгівля впала на 13,2% минулого року до \$18,75 млрд порівняно з тим самим періодом 2022 року. Аналітики вважають, що падіння імпорту з Африки може бути частково пов'язане із падінням цін на ключові мінерали, метали та нафту, які Китай імпортує з деяких африканських країн. Наприклад, у 2022 році тонна кобальту коштувала в середньому \$64 тис., але до кінця 2023 року ціна впала до рівня нижче за \$30 тис.

Перш ніж детально розглянути китайське інвестування в Африку, варто зрозуміти ті загрози та виклики, з якими стикається будь-яка країна, яка готова розвивати співпрацю з африканськими країнами.

По-перше, це політичні ризики, адже африканські країни характеризуються сильним етнічним та племінним мисленням. Постійно виникаючі конфлікти між регіонами, між етнічними групами, а також між центральними та місцевими урядами призвели до зростання регіоналізму та національного сепаратизму. Політичні конфлікти та конфронтації неминуче впливають на політичну стабільність відповідних країн та регіонів. Тому неправильний розподіл та використання енергетичного багатства не тільки може призвести до появи «голландської хвороби» в економіках країн, але також може спричинити серйозні політичні проблеми, насамперед, спричинені етнічними протиріччями та небажанням одних держав ділитися нафтою та газом з іншими.

По-друге, ризики правової системи мають величезний вплив на потенційних інвесторів. Ступінь інституціоналізації африканських країн-експортерів енергоресурсів загалом невисокий, рівень управління країною

найчастіше вкрай низький, тому це все призводить до появи корупції. Корупція сьогодні є невід'ємною частиною діяльності африканських органів влади і якоюсь мірою корупція стала «синонімом» Африки в медіа та побуті. Важливо розуміти, що корупція завжди може призвести до нестабільності в ресурсній політиці уряду, підвищення операційних витрат компаній, а також може підірвати конкурентне середовище.

По-третє, хвиля ресурсного націоналізму, що іноді виникає, підвищує невизначеність інвестиційного середовища в африканських країнах. Ресурсний націоналізм має різні форми: скорочення експорту, маніпулювання цінами – як для отримання максимального прибутку, так для надання політичного тиску на окремих імпортерів, обмеження доступу іноземних компаній до розробки національних природних ресурсів. У результаті компанії можуть мати справу з великими втратами інвестицій. З початку 2000-х років, коли міжнародні ціни на нафту різко зросли і наблизилися до позначки 150 доларів США за барель, націоналістичні та популістські тенденції в Африці набули великих масштабів. Африканські виробники енергії пропонували переглянути інвестиційну політику в енергетичному секторі та вимагали великих торгових преференцій [14].

Однією з ключових передумов активного розвитку економічних відносин між Китаєм і країнами африканського континенту є взаємодоповнюваність їхніх господарських систем. Китай, маючи обмежені внутрішні природні ресурси та значні виробничі потужності, зацікавлений насамперед у забезпеченні стабільного імпорту сировини. Для більшості країн Африки, у свою чергу, торгівля з КНР стала джерелом попиту на їхні природні багатства.

Основним предметом імпорту Китаю з африканських країн залишаються природні ресурси. Понад 50% китайського імпорту з регіону припадає на нафту, а понад 80% — на сировинні ресурси загалом, і ця частка демонструє стійку тенденцію до зростання. Натомість експорт промислових та сільськогосподарських товарів з Африки скорочується, що створює умови

для посилення монокультурного характеру економік африканських держав та поглиблює їхню залежність від сировинного експорту [41].

Серед основних постачальників енергетичних ресурсів до Китаю слід виокремити Анголу, Судан та Алжир (нафта), Південно-Африканську Республіку (золото, платина, залізна руда), а також Демократичну Республіку Конго та Замбію (мідь, кобальт). У сфері сільськогосподарської продукції Китай імпортує рис, пальмову олію, бавовну — переважно для потреб текстильної промисловості. Після введення у 1998 році внутрішніх обмежень на вирубку лісів, КНР активізувала імпорт деревини з Африки: зокрема, близько 46% загального експорту лісу Габону та до 60% — з Екваторіальної Гвінеї [53].

Попри домінування сировинної складової в структурі імпорту, останніми роками спостерігається обережна спроба диверсифікації: уряд КНР заохочує не лише просування китайської продукції на африканський ринок, але й пошук африканських товарів, які можуть відповідати внутрішнім потребам китайської економіки. Це, зокрема, є відповіддю на зростаючу міжнародну критику щодо стимулювання монокультурності в африканських економіках.

У структурі експорту Китаю до Африки переважають недорогі споживчі товари — одяг, побутова електроніка, телекомунікаційне обладнання, а також промислова техніка, зокрема для енергетичних та інфраструктурних проєктів. Важливо відзначити, що постачання китайських товарів часто супроводжується спеціальними умовами закупівель, які інтегруються в межах ширших інфраструктурних угод, фінансованих або реалізованих за участі китайських компаній та державних установ [41].

Однак така модель співпраці, що є орієнтована переважно на обмін сировини на недорогі готові товари, має суперечливі наслідки. З одного боку, вона сприяє економічному зростанню за рахунок експорту; з іншого — посилює структурну вразливість африканських економік, стримуючи їхній технологічний розвиток та перешкоджаючи диверсифікації експортної

продукції. За умови перегляду підходів до економічної співпраці, Китай потенційно може відіграти важливу роль у сприянні диверсифікації економік африканських держав і зменшенні їхньої залежності від сировинного експорту.

Попри стрімке зростання обсягів товарообігу між Китаєм та африканськими країнами протягом останнього десятиліття, роль Африки в цій співпраці залишається здебільшого пасивною й обмежується функцією постачальника сировини. Це свідчить про те, що Африка, попри масштабне економічне залучення, і надалі розглядається Китаєм переважно як аграрно-сировинний додаток до зростаючої економіки країни.

Водночас представники китайської сторони неодноразово заявляли про прагнення подвоїти імпорт сировинних ресурсів із країн Африки. Проте реалізація таких планів стикається з об'єктивними обмеженнями, зокрема через недостатній розвиток транспортної та логістичної інфраструктури в багатьох державах континенту.

На цьому тлі виникають ключові суперечності у взаємній торговельно-економічній співпраці. По-перше, надмірна залежність африканських економік від експорту природних ресурсів робить їх надзвичайно вразливими до коливань світових цін. По-друге, така модель співпраці сприяє нерівномірному розподілу доходів, зменшуючи стимули для урядів здійснювати структурні економічні реформи та диверсифікувати експорт. Зосередження на отриманні швидкого прибутку від сировинного експорту («легкі гроші») знижує інтерес до розвитку місцевого виробництва, технологічного оновлення та розширення внутрішнього ринку.

Окрему загрозу для економічної самодостатності Африканських країн становить масовий імпорт дешевих китайських товарів — насамперед споживчих. Такий наплив продукції, що зазвичай не обкладається значними митами, часто витісняє місцевих виробників з ринку, негативно впливаючи на національну промисловість і стримуючи її розвиток.

Вищезазначені проблеми стали джерелом зростаючого занепокоєння

з боку громадянського суспільства, незалежних експертів і частини політичних еліт африканських країн. Все частіше в суспільному дискурсі порівнюють сучасну модель китайсько-африканських відносин із неоколоніальним форматом співпраці. Попри офіційні заяви про партнерство та взаємовигоду, на практиці переважає інтерес китайського бізнесу до найбільш прибуткових секторів, таких як видобування та експорт природних ресурсів. Це ускладнює реалізацію довгострокових стратегій сталого економічного розвитку на африканському континенті.

Таким чином, попри наявні труднощі, Китай демонструє доволі ефективний підхід до формування зовнішньоекономічної політики щодо Африки, поступово зміцнюючи торговельні, інвестиційні та політичні зв'язки з країнами континенту.

2.2. Інвестиційні проєкти Китаю та їхній вплив на розвиток африканських країн

Щорічні потоки прямих іноземних інвестицій з Китаю до Африки неухильно зростають із 2003 року, але залишаються скромними проти прямими іноземними інвестиціями Китаю інші регіони [51].

У 2023 році прямі іноземні інвестиції Китаю в Африку досягли 3,96 млрд. доларів США, що вище 75 млн. доларів США два десятиліття тому. Потоки досягли піку в 2008 році в 5,5 млрд доларів США, що було обумовлено придбанням Промислового та комерційного банку Китаю (ICBC) 20% акцій Standard Bank of South Africa [51].

Потоки прямих іноземних інвестицій США до Африки у 2023 році (7,79 млрд. доларів США) перевищили потоки прямих іноземних інвестицій Китаю. П'ятьма основними африканськими напрямками для китайських прямих іноземних інвестицій цього року стали Нігер, Південна Африка, Ангола, Марокко та Республіка Конго. Для інвестицій США основними

напрямами були Єгипет, Південна Африка та Нігерія. Однак варто відзначити, що більше половини потоків прямих іноземних інвестицій США не було розкрито в деталях [51], що представлено на рисунку 2.1.

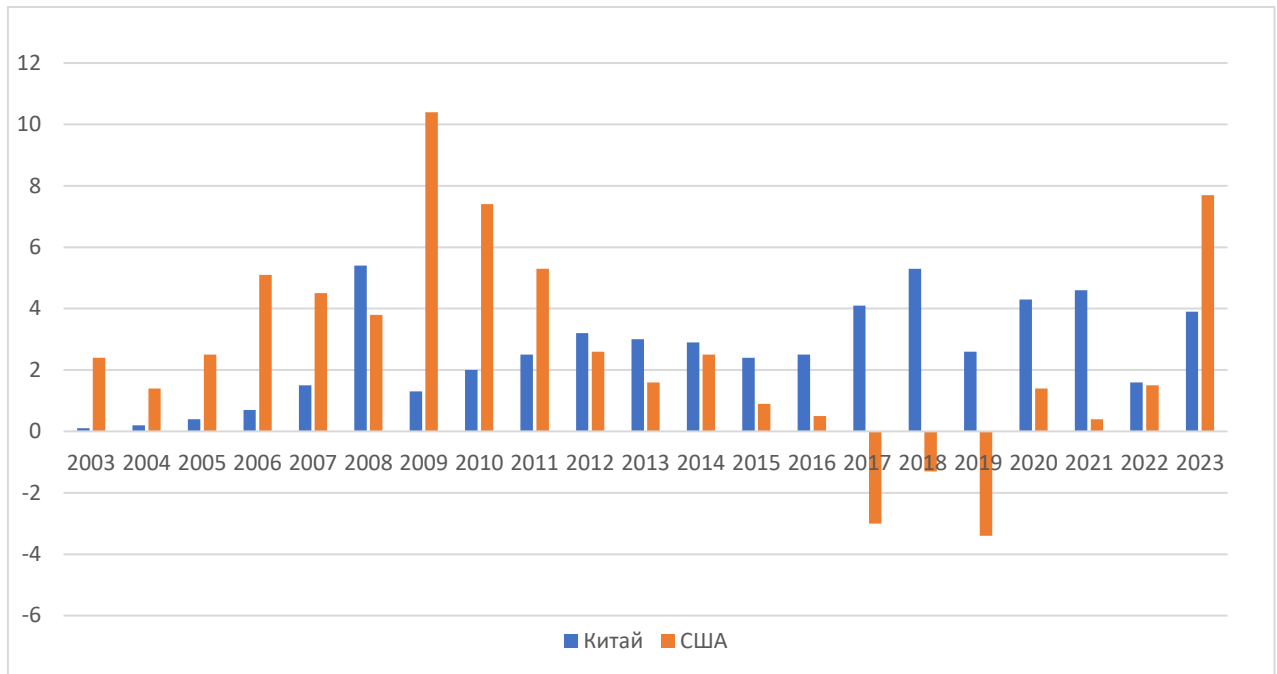

Рис. 2.1. Порівняння інвестицій в країни Африки від США та КНР

Джерело: [51]

Отже, як видно з рисунку 2.1., інвестиції Китаю в африканські країни носять більш стабільний характер. В період 2016-2019 років, інвестиції з боку США мали від'ємне значення в той час як китайські – стабільно зростали.

У процесі співробітництва між Китаєм та країнами Африки можна виокремити такі етапи розвитку інвестиційної політики [53]:

1) Інвестиції в енергетику. На цьому етапі переважали інвестиції в енергетичний сектор;

2) Інвестиції в інші сфери. Відбулась диверсифікація інвестиційної політики Китаю на континенті, були реалізовані інвестиційні проекти у сфері інфраструктури, технологій, будівництва тощо;

3) У період розгортання світової фінансової кризи інвестиційна політика була заснована на реалізації пільгових кредитних програм для країн

Африки;

4) У сучасних умовах китайський бізнес активно створює спільні підприємства у країнах Африки, активізувались процеси M&A (злиття та поглинання), були реалізовані проекти зі створення вільних економічних зон (Ефіопія, Замбія, Нігерія). Значні зрушення у китайсько-африканських відносинах відбулись у 2000 р., оскільки на офіційному рівні був започаткований Форум співробітництва «Китай – Африка» (FOCAC), який виконує функцію фасилітатора зовнішніх відносин між країнами [42].

У 2006 році Китай уперше презентував на міжнародній арені власну зовнішню політику щодо країн Африки, акцентуючи увагу на принципах рівності, стратегічного партнерства та взаємної вигоди. Втім, низка дослідників, зокрема М. Едел і В. Чан, А. Етціоні та інші, звертають увагу на неоднозначність потенційних вигод для африканських держав від такої співпраці. Згідно з їхніми оцінками, сучасна китайська політика має риси неоколоніалізму, що проявляється в асиметричності відносин, послабленні державного суверенітету африканських країн та зростанні їх зовнішньої заборгованості [42].

Одним із прикладів цього є ситуація в Замбії: протягом 2000–2020 років її зовнішній борг перед китайськими кредиторами майже подвоївся, сягнувши понад 6,5 млрд дол. США [53]. Крім того, як свідчать аналітики, модель економічної присутності Китаю в Африці базується насамперед на доступі до природних ресурсів і вигідній торгівлі, що суттєво нагадує колоніальні практики минулого [53].

З боку Китаю також існує низка ризиків, пов'язаних з інвестиційною активністю в Африці. Серед ключових загроз виділяють політичну нестабільність у регіоні, потенційне вичерпання природних ресурсів, а також наростання боргової кризи в ряді країн. Паралельно із цим зростає конкуренція з боку колишніх колоніальних держав — насамперед Великої Британії та Франції, які мають усталені економічні позиції в окремих регіонах континенту й наразі змушені пристосовуватися до нової

геоекономічної реальності, сформованої присутністю Китаю [42].

Отже, з середини 2000-х років КНР значно активізувала свою присутність в Африці, що пояснюється необхідністю розв'язання власних внутрішніх проблем: нестачею ресурсів, конкуренцією зі США та прагненням забезпечити прибутки для китайських інвесторів. Зовнішньополітична стратегія Китаю в цьому напрямі базується на інвестиційних проєктах, фінансовій підтримці та розширенні товарообігу з країнами африканського континенту.

Особливістю такого підходу є його відносна нейтральність до політичних режимів: Китай, на відміну від західних країн, менш критично ставиться до авторитаризму, внутрішніх конфліктів або порушень прав людини. Однак саме це і викликає дедалі більше занепокоєння з боку міжнародного співтовариства. Китайська модель співпраці дедалі частіше інтерпретується як нова форма залежності, що сприяє поглибленню неоколоніальних тенденцій у міжнародній економіці.

Інвестиційна політика Китаю щодо країн Африки значно змінилась, оскільки вона починалась лише зі здійснення інвестицій у енергетичний сектор, а в сучасних умовах характеризується зростанням ролі інших форм виходу на зовнішній ринок, у тому числі й створенням спільних підприємств, злиттям та поглинанням, створенням вільних економічних зон.

Обсяг інвестицій Китаю в країни Африки станом на 2023 рік представлені на рисунку 2.2.

Виходячи з цього, основним напрямом дій КНР у регіоні є реалізація спільних інвестиційних проєктів з африканськими країнами у сферах розвитку видобувних і обробних галузей їх промисловості та сільського господарства, спорудження об'єктів транспортної, енергетичної, комунікаційної та іншої інфраструктури, а також торгівля. Так, згідно зі стратегічними планами Китаю, в цілому в африканську економіку планується вкласти до 60 млрд дол. США із державних та приватних фондів [41].

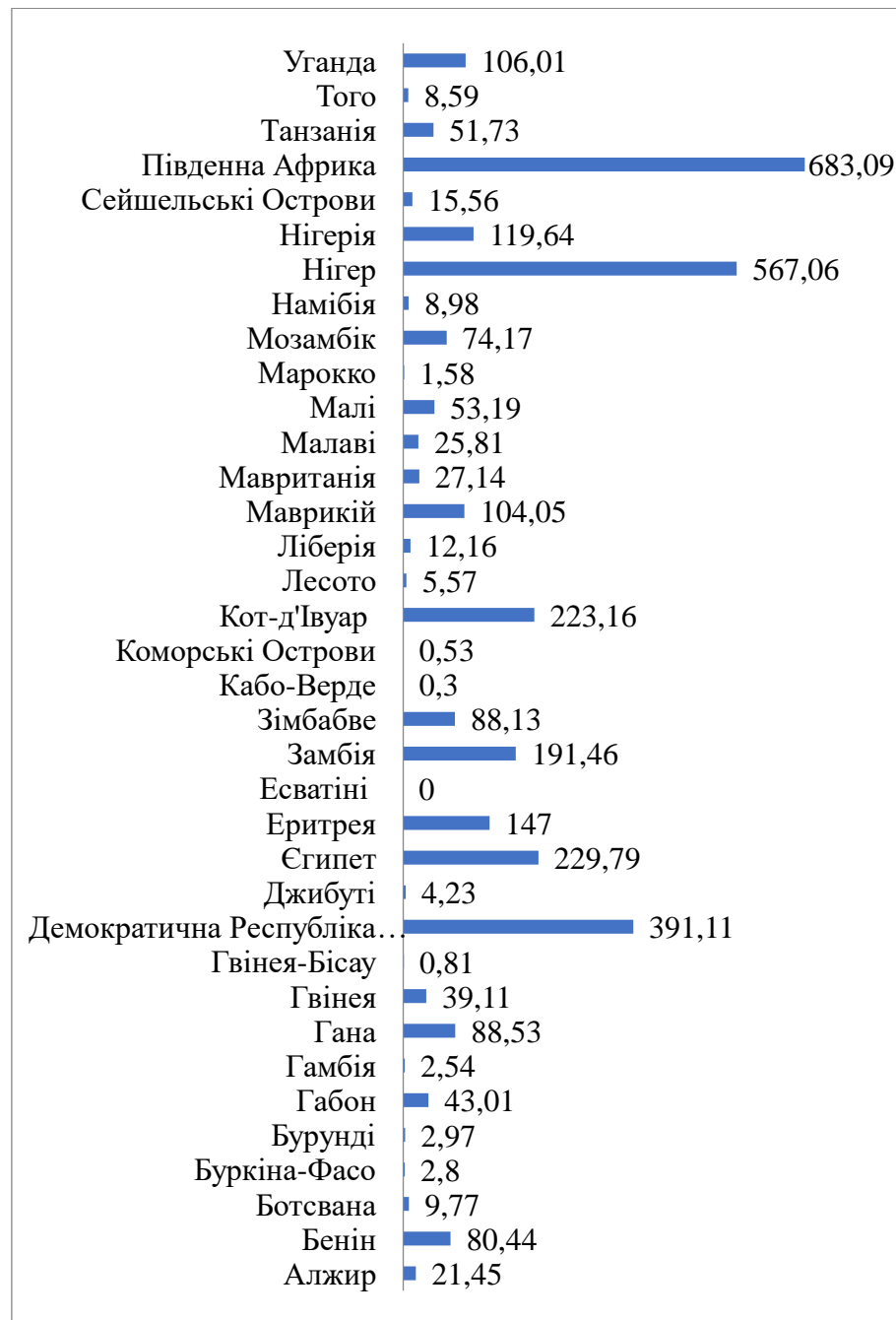

Рис. 2.2. Обсяг інвестицій Китаю в країни Африки станом на 2023 рік

Джерело: складено автором на основі додатку А

Кошти інвесторів вкладаються як в окремі проекти, так і у створення спеціальних економічних зон китайсько-африканського співробітництва, де базуються китайські підприємства. На сьогоднішній день такі зони вже існують у: Замбії (здійснюють видобуток та переробку міді, виробництво одягу, техніки та електроніки); Маврикій (виробництво текстилю та

високотехнологічного обладнання); Ефіопії (виробництво електричного устаткування, будівельних матеріалів та сталі); Нігерії (виробництво будівельних матеріалів, харчових продуктів, комп'ютерів та медичних приладів, транспортного обладнання та текстилю); Єгипті (виробництво бензинового обладнання, електричних приладів, текстилю та автомобілів).

Крім того, КНР відіграє важливу роль у розбудові системи транспортного сполучення в Африці. Зокрема, з 2014 року реалізується проект спорудження залізничної мережі в Центральній Африці, яка має поєднати Південний Судан з Танзанією, Кенією, Угандою та Руандою, а також забезпечити вихід до Великих Африканських озер.

З одного боку, все це сприяє економічному розвитку африканських країн, а з іншого — дозволяє КНР отримувати доступ до їх природних ресурсів та ринків. Так, Африка є другим за обсягом джерелом імпорту Китаєм сирої нафти після Близького Сходу з часткою 23 %. Найкрупнішими поставниками нафти до КНР є Ангола з часткою 11 % у загальному китайському імпорті, Конго — 2 % та Південний Судан — 2 %. Експортерами нафти до Китаю є також Алжир, Чад, Габон, Кенія, Ліберія, Нігерія та Уганда [41].

Поряд з цим КНР імпортує із Африки залізні руди, метали (насамперед мідь) та інші сировинні товари, а також харчову та сільськогосподарську продукцію. В свою чергу, Китай експортує до африканських країн широкий спектр машин і транспортного обладнання, засобів комунікації та електроніки. Тільки в минулому році обсяги двосторонньої торгівлі КНР з країнами регіону становили 170 млрд дол. США. [41] Основними торговельними партнерами Китаю є Ангола, Південна Африка, Судан, Нігерія та Єгипет.

Міністерство економіки Китаю також зазначило, що за останні двадцять років торгівля країни з Африкою зросла в двадцять разів, що відображає роль Китаю як одного з найбільших торгових партнерів континенту. У 2021 році Китай пообіцяв імпортувати африканські продукти

на суму 300 мільярдів доларів США до 2025 року та збільшив кількість африканських продуктів, які мають право на безмитну торгівлю з Китаєм [53].

Іншим приваблюючим фактором є торгівля та інвестиції. Китай активно розширює свої торговельні зв'язки з африканськими країнами та вкладає значні суми в інфраструктурні проекти, промислові підприємства та інші сфери африканської економіки. Китай активно інвестує в ПАР, зокрема в енергетику, інфраструктуру, транспорт та інші сектори. Ці інвестиції можуть бути як державними, так і приватними.

З іншого боку, компанії з ПАР також інвестують в Китай, особливо у сектор сільського господарства та сучасних технологій. Китай є одним з найбільших інвесторів у вугільну промисловість ПАР.

Китайські компанії активно інвестують в будівництво та експлуатацію вугільних шахт, що дозволяє ПАР використовувати свої значні вугільні запаси для виробництва електроенергії. Китай також інвестує в сектор відновлюваної енергетики в ПАР. Це включає будівництво сонячних та вітрових електростанцій.

Наприклад, у 2015 році китайська компанія "China Longyuan Power Group Corporation" вклала значні інвестиції в будівництво вітрових електростанцій в Південноафриканській Республіці. Окрім цього, Китай також зацікавлений у співпраці з ПАР у сфері ядерної енергетики.

Водночас, у 2015 році Китай і Південно-Африканська Республіка підписали угоду про співпрацю щодо будівництва нового ядерного реактора в ПАР. Китай також інвестує у розвиток енергетичної інфраструктури в Південно-Африканській Республіці, такої як будівництво електромереж, підвищення енергоефективності та модернізація електростанцій [53].

Отже, інвестиційна зацікавленість Китаю в африканському контенті підтверджує зростання факторів економічної взаємозалежності між країнами, а тому створення автоматизованого універсального показника для розрахунку економічної взаємозалежності набуває більшої актуальності.

2.3. Оцінка економічної взаємозалежності країн Африки: виклики та перспективи

Для проведення аналізу впливу інвестиційних проектів Китаю на розвиток африканських країн доцільно провести аналіз ряду показників. Перш за все узагальнимо показники експорту, імпорту та інвестицій Китаю в додатку А. За результатами такого узагальнення виокремлено країни, співпраця з якими найбільш щільна, тож ці країни взято для подальшого аналізу.

Найбільш тісна співпраця Китаю згідно з показниками зовнішньої двосторонньої торгівлі та інвестиційних потоків спостерігається в розрізі таких країн Африки як: Демократична Республіка Конго, Єгипет, Замбія, Кот-д'Івуар, Південна Африка.

Аналіз динаміки основних показників зовнішньої торгівлі Демократичної республіки Конго показав, що торгівельний баланс країни має хвильовий характер. Проте експорт та імпорт мають достатньо стабільну постійно зростаючу тенденцію. Динаміка основних показників зовнішньої торгівлі Замбії свідчить, що індекс глобалізації постійно знижується. В той же час показники експорту та імпорту стабільно зростають.

Щодо основних показників зовнішньої торгівлі Єгипту, то експорт та імпорт країни мають постійну тенденцію до зростання, торговий баланс має відмінне значення, що можна зазначити як негативну тенденцію, а індекс глобалізації знаходиться на практично одному рівні.

Особливістю результатів аналізу динаміки основних показників зовнішньої торгівлі Кот Д'Івуара є волатильний характер торгового балансу: дані коливаються від від'ємного значення до позитивного, що свідчить про постійні зміни в зовнішній економічній політиці.

Динаміка основних показників зовнішньої торгівлі ПАР стверджує про те, що саме вона є найбільш успішною в сфері міжнародної торгівлі з усіх аналізованих: показники мають чітку тенденцію до зростання, як і загальний

стан економіки країни.

В розрізі відібраних країн узагальнимо основні продукти, які позиціонують в структурі міжнародної торгівлі між КНР та окремими країнами Африки. Інформація представлена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Топ груп товарів та послуг в структурі світової торгівлі

Країна	Товар
Демократична Республіка Конго	<ul style="list-style-type: none"> ● станки для обробки каменю ● вантажівки ● металеві конструкції ● кобальт ● мідь
Замбія	<ul style="list-style-type: none"> ● вантажівки ● трактори ● мідь ● тютюн
Єгипет	<ul style="list-style-type: none"> ● текстиль ● будівельні матеріали
Кот Д'Івуар	<ul style="list-style-type: none"> ● каучук ● мідь ● обладнання
Південноафриканська Республіка	<ul style="list-style-type: none"> ● мідь ● соя ● моторні транспортні засоби

Джерело: складено автором за матеріалами [5, 15, 25, 41, 49, 56, 63]

Отже, можна констатувати наявність тісного взаємозв'язку між Китаєм і багатьма країнами Африки.

З урахуванням зазначеного, проведемо розрахунок інтегрального показника економічної взаємозалежності (далі - ІКЕВ) для кожної з відібраних для аналізу країн Африки та Китаєм.

Розрахунок ІКЕВ між Демократичною республікою Конго та Китаєм представлений в додатку Б. Динаміка ІКЕВ представлена на рисунку 2.3.

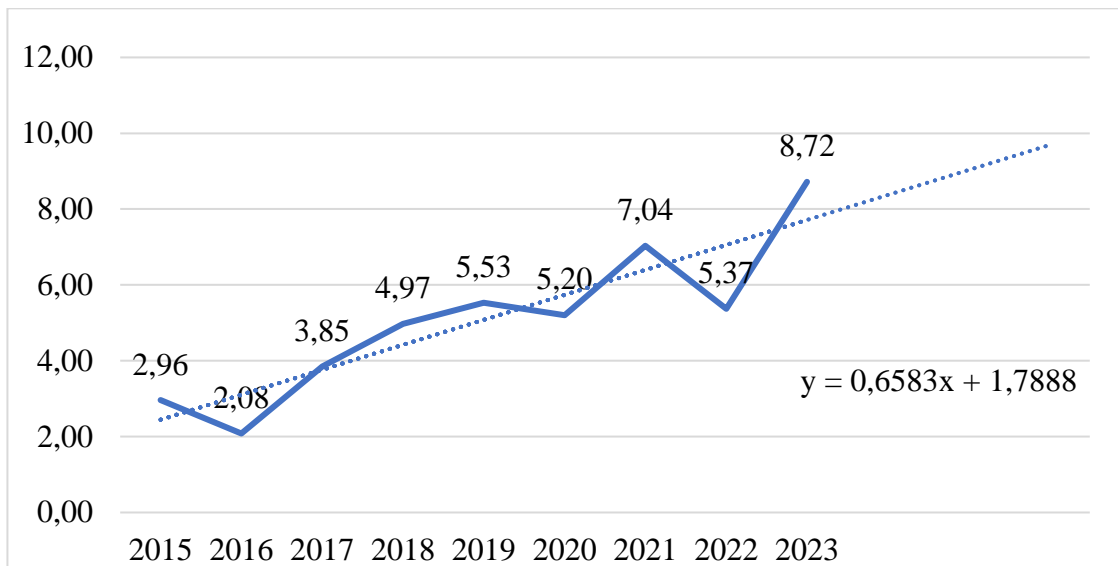

Рис. 2.3. Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності ДРК і Китаю в динаміці за 2015-2023 роки

Джерело: [9, 20, 23]

Як видно з рисунку 2.4, інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності ДРК і Китаю на протязі аналізованого періоду стабільно зростає. Така тенденція спостерігається за всі аналізовані роки окрім 2022 року, коли значення інтегрального коефіцієнту стрімко зменшилось з 7,04 до 5,37. Але вже в 2023 році загальна тенденція повернулась і інтегральний коефіцієнт склав 8,72. Інтеграція ДРК з Китаєм напряду посилює економічні індикатори, а китайські інвестиції та торгівля, ймовірно, підвищують внутрішні економічні параметри країни.

Розрахунок ІКЕВ між Замбією та Китаєм представлений в додатку В. Динаміка ІКЕВ представлена на рисунку 2.4.

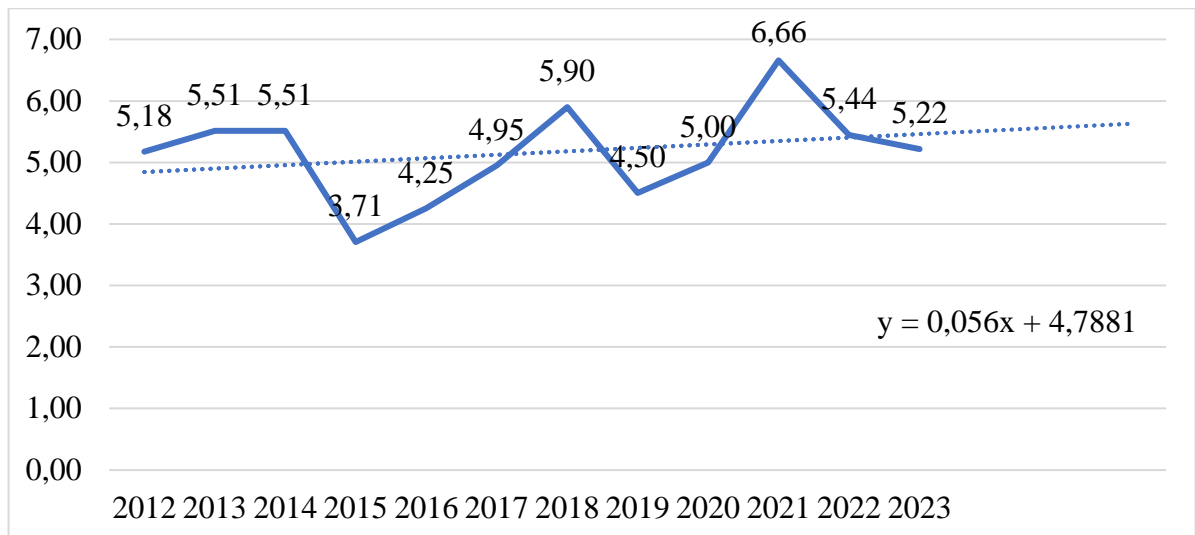

Рис. 2.4. Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності Замбії і Китаю в динаміці за 2012-2023 роки

Джерело: [11, 22, 39]

Динаміка, представлена на рисунку 2.3 демонструє нестабільний характер у значеннях інтегрального коефіцієнту, що свідчить про неусталені відносини між Замбією та Китаєм. Інтегральний коефіцієнт взаємозалежності Замбії збільшується при зростанні економічної співпраці з Китаєм, але залежність не така сильна, як у ДРК. У цьому випадку можуть діяти інші фактори — наприклад, внутрішня політика або багатостороння співпраця.

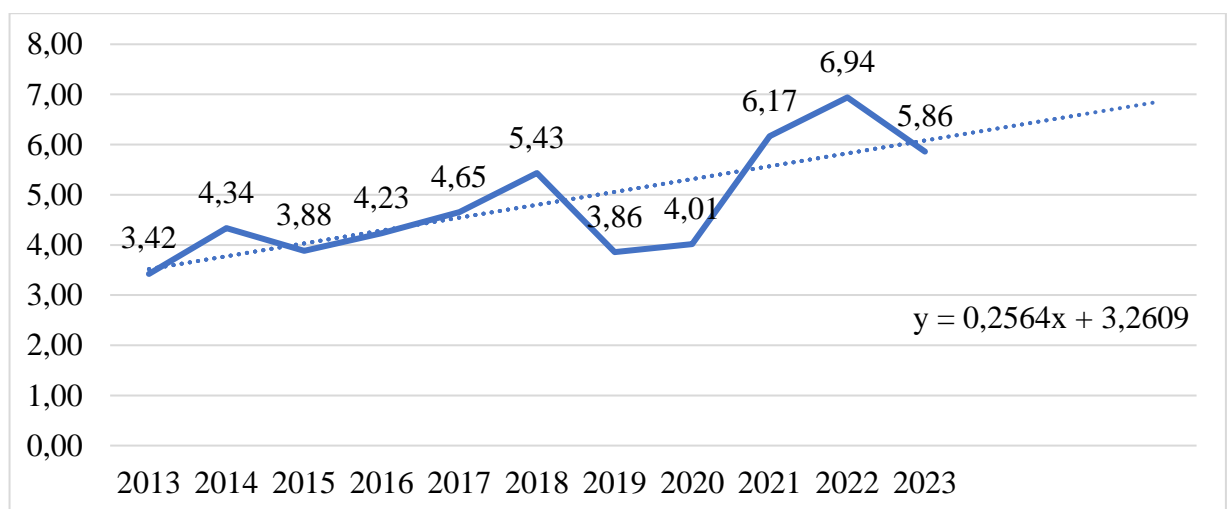

Рис. 2.5. Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності Єгипту і Китаю за 2013-2023 роки

Джерело: [10, 44-45, 48, 61]

Розрахунок ІКЕВ між Єгиптом та Китаєм представлений в додатку Г. Динаміка ІКЕВ представлена на рисунку 2.5.

Як видно з рисунку 2.4, значення інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності Єгипту і Китаю на протязі 2013-2018 років постійно зростало, проте в 2019 та в 2020 роках коефіцієнт значно знизився, в 2021 та 2022 знов відслідковується тенденція до зростання, але вже в 2023 році коефіцієнт знову зменшився.

Позитивна кореляція з інтегральним коефіцієнтом взаємозалежності свідчить про ефективне використання китайської присутності в країні; негативний торговельний баланс означає, що Єгипет імпортує більше, але це не шкодить загальній інтеграції.

Розрахунок ІКЕВ між Кот д'Івуаром та Китаєм представлений в додатку Д. Динаміка ІКЕВ представлена на рисунку 2.6.

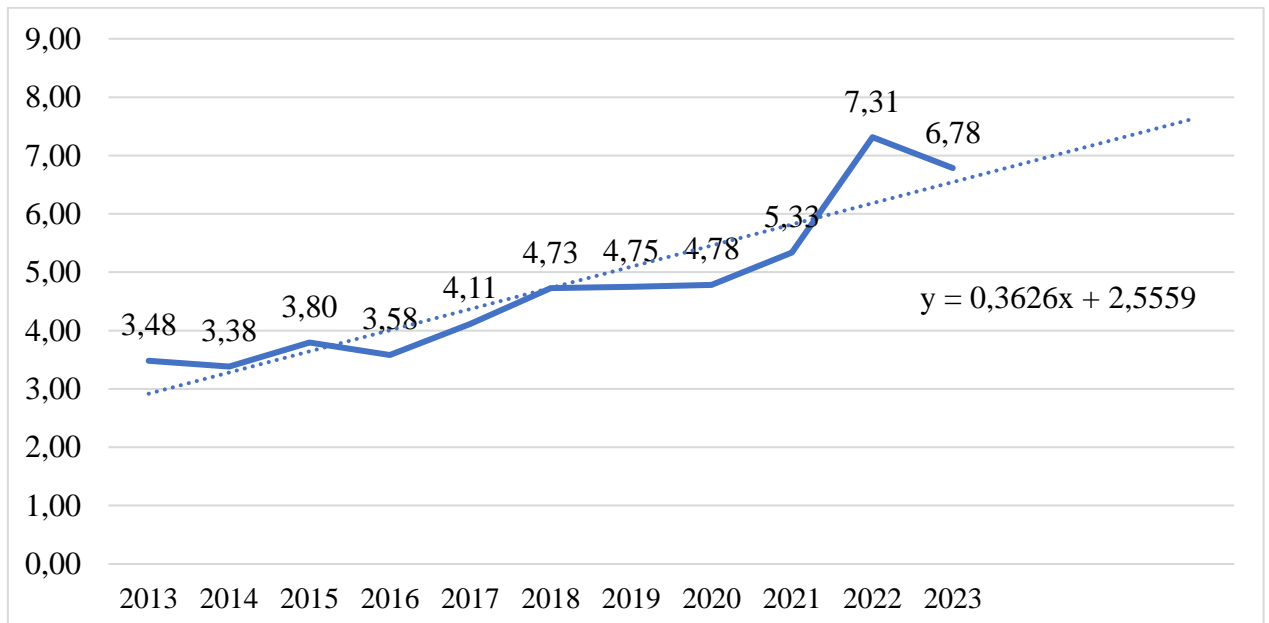

Рис. 2.6. Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності Кот-д'Івуару і Китаю в динаміці за 2013-2023 роки

Джерело: [52, 58-60]

Якщо аналізувати динаміку значень інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності Кот-д'Івуару і Китаю, то доцільно зробити висновок про постійно зростаючу тенденцію зміни значень такого

коефіцієнту. Це свідчить про нарощення взаємозв'язків між даними країнами, налагодження додаткових напрямів взаємодії тощо.

Незважаючи на значення торговельного дисбалансу, Кот-д'Івуар тісно інтегрується з Китаєм — імпорт можливо забезпечує технології або інфраструктуру, які підтримують зростання країни;

Розрахунок ІКЕВ між ПАР та Китаєм представлений в додатку Е. Динаміка ІКЕВ представлена на рисунку 2.7.

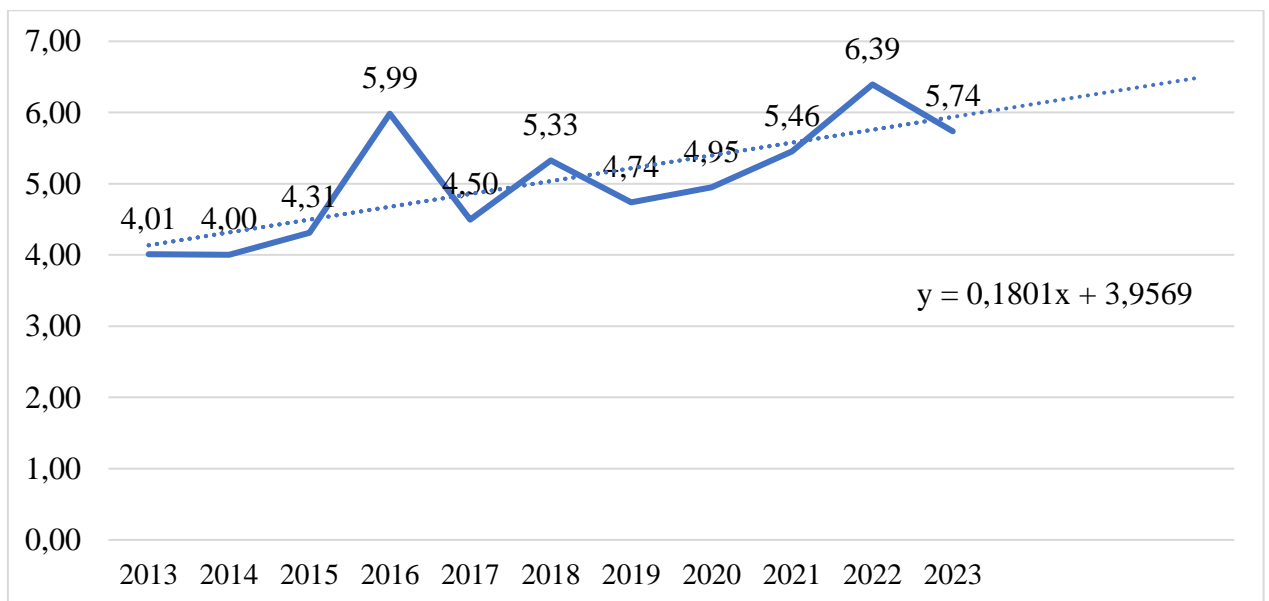

Рис. 2.7. Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності ПАР і Китаю за 2013-2023 роки

Джерело: [21, 47]

Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності ПАР і Китаю за 2013-2023 роки також має хвильовий характер: відмічається загальна тенденція до зростання, але після максимального значення коефіцієнту в 2016 році (5,99) та різкого його падіння (до 4,50) – коефіцієнт перевищив значення 2016 року лише в 2022 році (6,39) і в 2023 році становив лише 5,74.

Загалом ПАР менш залежна від Китаю, ніж інші, і це пояснюється тим, що країна має більш диверсифіковану економіку або ж внутрішній ринок переважає над зовнішніми стимулами.

Підтвердженням доцільності окреслених розрахунків є розрахунок

кореляції інтегрального коефіцієнту в межах окремих країн (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Кореляція інтегрального коефіцієнту

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
ДРК	0,85316449	0,938481143	0,812650972	0,923458093	0,427795903	0,852558816	0,647772015
Замбія	0,37286727	0,653388414	0,367535332	0,420897435	0,809833574	0,316402866	0,365356202
Єгипет	0,65124301	0,901966894	0,79208861	-0,735243001	0,84745606	0,528123376	-0,004067099
Кот д'Івуар	0,90103128	0,927875991	0,941781983	-0,859248382	0,725897942	0,079429476	-0,268629893
ПАР	0,01937368	0,229829197	0,522491833	-0,600052007	0,858193811	0,078553602	0,366434673

Так, найбільша кореляція спостерігається між інтегральним коефіцієнтом та експортом, імпортом та інвестиціями, адже це головні кількісні показники, які демонструють масштаби взаємодії та інтеграції країн.

З метою наочності доречно навести узагальнюючий графік динаміки інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності із Китаєм (рис. 2.8).

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- Всі країни мають схожу тенденцію до посилення економічної взаємозалежності із Китаєм, що обґрунтовується його зовнішньоекономічними програмами в Африці;

- ДРК за 8 років піднялась з 5-го на 1-е місце за інтегральним коефіцієнтом взаємозалежності серед аналізованих країн, що свідчить про тіснішу співпрацю та більшу залежність від китайських інвестицій та товарів;

- ПАР, навпаки, з 1-го місця у 2015 р. понизила свій рейтинг до 4-го у 2023 р., адже політика країни поступово трансформується в сторону «американського вектору», тому потреба в фінансуванні КНР зменшується. Отже, для всіх країн йде загальна тенденція на підвищення економічної взаємозалежності, що відбувається здебільшого через вплив глобалізації і світової інтеграції економік між собою. Має місце припущення, що якщо

обчислити інтегральний коефіцієнт взаємозалежності з усіма країнами та встановити країни-партнерів за градацією, для деяких країн (таких як ПАР) інтегральний коефіцієнт взаємозалежності з Китаєм буде падати, а з США – підвищуватись.

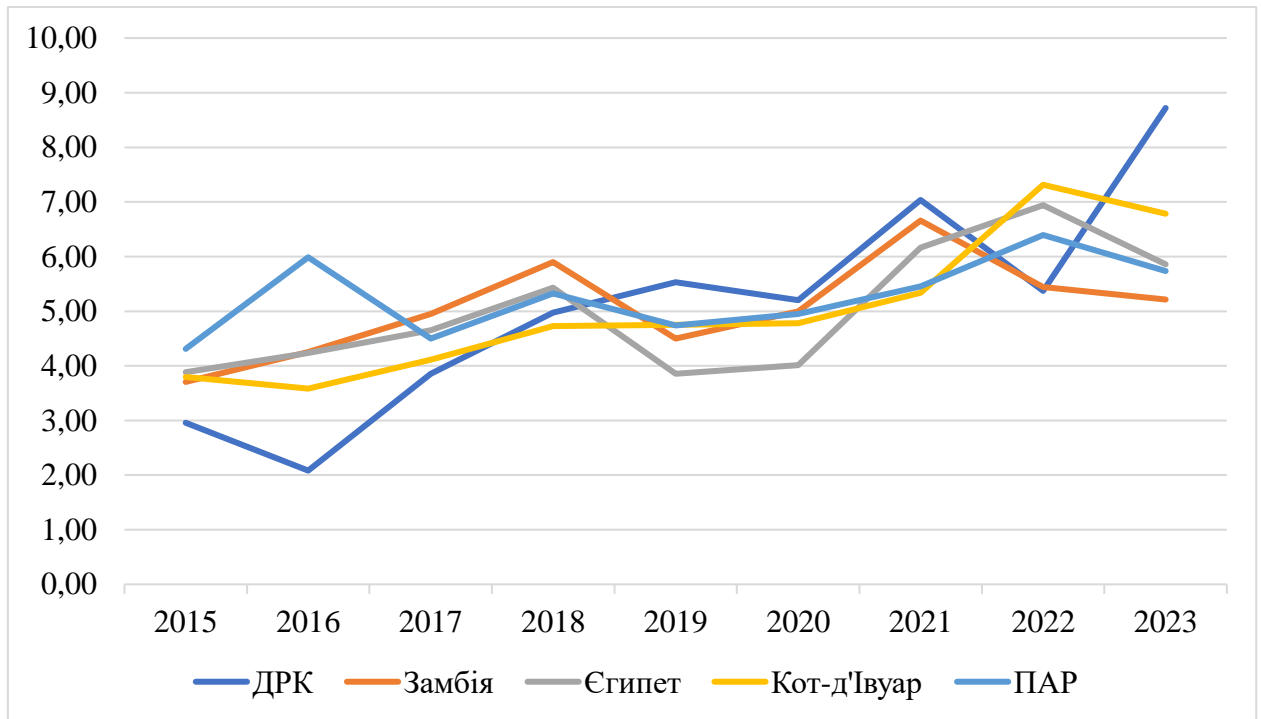

Рис. 2.8. Динаміка інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності із Китаєм виокремлених африканських країн

Збільшення значень інтегрального коефіцієнту взаємозалежності в окремих періодах між окремими країнами Африки пов'язано із зростанням присутності Китаю в кожній окремій африканській країні в конкретний період часу. При цьому причини зростання присутності можна узагальнити в окремі групи.

По-перше, прагнення забезпечити стабільний доступ до природних ресурсів, зокрема сировини та сільськогосподарської продукції. За офіційними даними, обсяг зовнішньої торгівлі між Китаєм та африканськими країнами у період 2020–2025 рр. зріс більш ніж удвічі. Варто також зазначити, що понад 97% експортної продукції з 33 найбільш бідніших країн Африки реалізується на китайському ринку без стягнення митних зборів.

Така динаміка обумовлена як процесами відновлення китайської економіки після глобальних криз, так і загальною тенденцією до зростання виробничих потужностей. Крім того, перехід Китаю до «зеленої» моделі розвитку, що наразі перебуває на стадії становлення, потребує нових джерел сировини, які здатні забезпечити країни Африки.

По-друге, стратегічний інтерес Китаю зумовлений демографічними тенденціями на континенті. Очікується, що до 2034 року чисельність населення Африки перевищить сукупну чисельність населення Китаю та Індії. Це створює потенційні виклики, пов'язані з необхідністю адаптації внутрішньої соціально-економічної моделі Китаю до нових глобальних реалій. На цьому тлі Китай виявляє зростаючий інтерес як до використання африканської робочої сили, так і до працевлаштування власних громадян у регіоні: лише у 2019 році чисельність китайських робітників, які працювали в Африці, перевищила 180 тисяч осіб.

По-третє, стрімке зростання населення Африки свідчить про формування нового, перспективного споживчого ринку. Водночас ринок залишається порівняно незаповненим, що створює передумови для експансії китайських товарів та послуг. Додатковим мотивом для КНР є низький рівень заробітної плати в більшості африканських країн, що робить регіон привабливим для розміщення трудомістких виробництв та стимулює зростання обсягів прямих іноземних інвестицій.

Таким чином, в межах даного параграфу обґрунтовано доцільність розробленого й запропонованого інтегрального коефіцієнту взаємозалежності окремих країн Африки та Китаю. Доречність його використання доведена розрахунками, логічний аналіз яких дозволив дійти таких висновків:

- високий експорт до Китаю зумовлює зростання ІКЕВ (показник інтеграції базується частково на зовнішній торгівлі, особливо з Китаєм);
- інвестиції з Китаю спричиняють розвиток інфраструктури та зростання економічного потенціалу, що зумовлює зростання ІКЕВ;

- негативний торговельний баланс не завжди означає негативну інтеграцію: у багатьох випадках (Єгипет, Кот-д'Івуар), дефіцит не шкодить інтеграції, якщо країна отримує технології чи проєкти через імпорт;

- ІКЕВ має слабкий зв'язок з індексом глобалізації, бо у більшості країн глобалізація не пояснює інтеграційний процес, отже інтеграція з Китаєм може йти поза загальною глобалізацією, а більш двосторонньо.

При цьому проведений багатофакторний аналіз довів, що ВВП країни не впливає на рівень економічної взаємозалежності між країнами, а всі інші показники виявились статистично значущими для аналізу, адже мають низьке значення P-value (менше 0,01). Якість моделі висока з відсутністю похибок, а отже можемо стверджувати, що показники для ІКЕВ обрані правильно і на них можна базуватися для подальшого обчислення економічної взаємозалежності.

Крім того варто підкреслити, що запропонований ІКЕВ носить в певній мірі універсальний характер та може бути адаптований для встановлення взаємозалежності будь-яких країн.

Висновки до другого розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено прикладний аналіз економічної взаємозалежності між Китаєм і країнами Африки. Розглянуто характер торговельного співробітництва, вплив китайських інвестицій на економіку африканських країн та розрахунок інтегрального коефіцієнта економічної взаємозалежності (ІКЕВ). Це дозволило оцінити рівень інтеграції та визначити ключові виклики та перспективи розвитку двосторонніх відносин.

1. Визначено, що Китай є найбільшим торговельним партнером Африки, а обсяг двосторонньої торгівлі має стабільну тенденцію до зростання. Зокрема, протягом 2023–2024 років спостерігалось значне збільшення експорту китайської промислової продукції (автомобілі, літєві батареї та фотоелектричні пристрої), а також імпорту африканської сировини, продуктів харчування та сільськогосподарських товарів. Було виявлено структурну асиметрію торговельних потоків: значна частка африканського експорту складається з сировини та сільськогосподарських товарів, тоді як Китай постачає промислову продукцію з високою доданою вартістю. Така структура створює потенційну залежність африканських країн від китайського промислового імпорту та поглиблює дисбаланс у двосторонній торгівлі. Крім того, оцінено роль Китаю як не тільки комерційного, а й стратегічного партнера: декілька китайських торгових ініціатив супроводжуються пільговими умовами, квотами та політичними угодами в рамках Форуму Китай-Африка (FOCAC), що додатково стимулює економічну інтеграцію.

2. Систематизовано ключові китайські інвестиційні проекти в африканському регіоні, зокрема в інфраструктурі, енергетиці, транспорті та телекомунікаціях. Приплив китайських інвестицій дозволив модернізувати логістичну інфраструктуру, поживавити торгові зв'язки та стимулювати зайнятість населення. Було виявлено подвійний ефект китайських інвестицій:

з одного боку, вони сприяють економічному зростанню, зменшують розрив інфраструктури та полегшують передачу технологій; з іншого боку, вони породжують боргову залежність, збільшують фінансовий тягар для країн-реципієнтів і викликають занепокоєння щодо втрати економічного суверенітету.

3. Розрахунок ІКЕВ для обраних африканських країн продемонстрував різні рівні економічної взаємозалежності з Китаєм. Найвищі показники спостерігалися в країнах зі значними обсягами експорту до Китаю, значним надходженням прямих іноземних інвестицій та високим ступенем відкритості економіки. Кореляційний аналіз виявив слабкий зв'язок між ІКЕВ та індексом глобалізації, що вказує на те, що взаємозалежність з Китаєм має передусім двосторонній характер і не обов'язково зумовлена ширшими тенденціями глобалізації. Водночас багатофакторний аналіз підтвердив статистичну значущість більшості обраних змінних (за винятком ВВП), що підтверджує валідність розробленого підходу.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що економічна взаємозалежність – це відносини між двома або більше особами, групами, підприємствами, регіонами, країнами або іншими суб'єктами МЄВ, де кожен з них залежить один від одного для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Виділяють три форми економічної взаємозалежності (торговельна, грошова та взаємозалежність капіталів) та декілька методів виміру економічної взаємозалежності (через ВВП, ієрархічний мережевий та геополітичний підхід, інтерактивна платформа «Дослідник глобальної торгівлі» від McKinsey Global Institute. Наразі світова економіка знаходиться на етапі максимальної економічної взаємозалежності, яка коли-небудь існувала, що формує спільні економічні тенденції для різних країн світу.

2. Проаналізовано головні причини економічної взаємозалежності між країнами: процес глобалізації, виробничої спеціалізації, а також економічна політика країн та зовнішньоекономічні відносини між ними. Встановлено, що у деяких випадках економічна взаємозалежність є водночас як передумовою світових процесів, так і їх наслідком. А отже, тенденція до тісної економічної взаємозалежності між країнами є найбільш оптимальним та економічно ефективним варіантом розвитку світової економіки, де всі задіяні суб'єкти МЄВ максимально використовують свій виробничий потенціал та розвиваються за правилами вільного ринку. Класифіковано чинники взаємозалежності за політичними, економічними, соціокультурними та іншими ознаками.

3. Запропоновано методику розрахунку інтегрального коефіцієнту економічної взаємозалежності (ІКЄВ), що поєднує показники зовнішньої торгівлі (експорт, імпорт), індекси інвестування, глобалізації та відкритості економіки. Доведено універсальність цього інструменту та можливість його адаптації до аналізу різних країн. Застосовано кореляційний та багатофакторний аналіз, що підтвердив значущість більшості обраних показників.

4. Проаналізовано сучасний стан торговельних відносин між Китаєм та країнами Африки. Встановлено, що Китай є головним торговельним партнером більшості африканських країн, зокрема ПАР, Єгипту, Конго, Замбії та Кот-д'Івуару. Хоча у структурі торгівлі переважає китайський експорт, значний імпорт сировини та продуктів харчування з Африки сприяє формуванню двосторонньої взаємозалежності. Водночас спостерігається зростання торговельного дефіциту з боку африканських країн. Підтверджено, що економічна взаємозалежність між країнами чинить як негативний, так і позитивний вплив на світову економіку, одночасно створює більше торговельних можливостей, збільшує конкурентоспроможність, розвиток інновацій, зменшує ризик конфліктів, підвищує вартість кінцевого продукту, створює більший ризик під час торгівлі з декількома торговельними партнерами, посилюючи нерівність як між країнами, так і всередині однієї.

5. Систематизовано інвестиційні проекти Китаю та визначено їхній вплив на африканські економіки. Китай активно реалізує інфраструктурні, енергетичні, транспортні та технологічні проекти на території Африки, що сприяє зростанню економічного потенціалу африканських країн. Визначено як позитивні ефекти (модернізація інфраструктури, інновації, зайнятість), так і ризики (залежність від китайського капіталу, боргові зобов'язання, обмеження національного економічного суверенітету).

6. Розраховано та запропоновано інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності (ІКЕВ) для країн Африки у співпраці з Китаєм. Виявлено, що високий рівень експорту до Китаю та надходження ПІІ є ключовими драйверами зростання ІКЕВ. Негативне сальдо торгівлі не є вирішальним фактором зниження взаємозалежності, якщо імпорт супроводжується інвестиціями або трансфером технологій. Застосований багатofакторний аналіз показав, що ВВП не є статистично значущим фактором для оцінки рівня взаємозалежності, що дозволяє адаптувати модель до різних пар країн. Запропонований коефіцієнт носить в певній мірі універсальний характер та може бути адаптований для встановлення взаємозалежності будь-яких країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Arta Pisha, Besa Vorpsi, Neraida Hoxhaj Albania: from 1920 to 1944 // Bank of Albania. Vol. VIII, p. 355-377. URL: <https://www.oenb.at/dam/jcr:1cd7c9e4-9ec7-4415-9cbe-38cde32c13f5/-pdf>.
2. Baldwin D.A. Interdependence and power: a conceptual analysis // International Organization. 2018. Vol. 34, pp. 471-506. URL: https://dbaldwin.scholar.princeton.edu/sites/g/files/toruqf4596/files/dbaldwin/files/baldwin_1980_interdependence_and_power_-_a_conceptual_analysis.pdf.
3. Blanchard Jean-Marc, Ripsman Norrin Measuring economic interdependence: Ageopolitical perspective // Geopolitics and International Boundaries. 1996. Vol.1, № 3, pp. 225-246. URL: https://www.researchgate.net/publication/233279746_Measuring_Economic_Interdependence_A_Geopolitical_Perspective.
4. Brooke Tomasetti Economic Interdependence // Carbon Collective, 2024. URL: <https://www.carboncollective.co/sustainable-investing/economic-interdependence#:~:text=Many%20factors%20lead%20to%20the,efficient%20trading%20system%20among%20economies>.
5. China / Democratic Republic of the Congo. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/cod>.
6. Clare Nuttall How Albania went from isolated basketcase to diplomatic powerhouse // IntelliNews, 2024. URL: <https://www.intellinews.com/how-albania-went-from-isolated-basketcase-to-diplomatic-powerhouse-314515/#:~:text=The%20country%20has%20been%20in,Soviet%20Union%20and%20finally%20China>.
7. Copeland D.C. Economic interdependence and war: a theory of trade expectations // International Security. 1996. Vol. 20 №. 4, pp. 5-41. URL: <https://direct.mit.edu/isec/article-abstract/20/4/5/11525/Economic-Interdependence-and-War-A-Theory-of-Trade?redirectedFrom=fulltext>.

8. Daniel W. Drezner The Dangers of Misunderstanding Economic Interdependence // Cato Institute, 2023. URL: <https://www.cato.org/publications/dangers-misunderstanding-economic-interdependence>.
9. Democratic Republic of Congo GDP Growth Rate 1961-2025. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/cod/democratic-republic-of-congo/gdp-gross-domestic-product>.
10. Egypt Foreign Direct Investment 1970-2025. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/egy/egypt/external-debt-stock>.
11. Egypt GDP Growth Rate 1961-2025. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/egy/egypt/gdp-gross-domestic-product>.
12. Gómez D., Torgler B., Ortega G. Measuring Global Economic Interdependence: A Hierarchical Network Approach // The World Economy. 2013. Vol. 36, № 12, pp. 1632-1648. URL: https://www.researchgate.net/publication/236866867_Measuring_Global_Economic_Interdependence_A_Hierarchical_Network_Approach.
13. Guohua Zhu Economic Interdependence in a Globalized World: Navigating the Complex Web // Business and Economics Journal, 2023. Vol. 14:05, 452. URL: <https://www.hilarispublisher.com/open-access/economic-interdependence-in-a-globalized-world-navigating-the-complex-web.pdf>.
14. How interdependent are two economies? Global Trade Explorer [Электронный ресурс] // McKinsey Global Institute. URL: <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/global-trade-explorer-how-interdependent-are-two-economies?eco=usa§or=0ag&year=2022&eco2=chn>.
15. How long does it take to ship from China to Egypt? URL: <https://www.basenton.com/ru/how-long-does-it-take-to-ship-from-china-to-egypt/>.

16. J. O. Guillermo, D. M. Gómez Network analysis of exchange data: Interdependence drives crisis contagion // Universidad de Oviedo, Universidad Nacional de Quilmes and CONICET, 2008. No. 7720. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/7720/1/MPRA_paper_7720.pdf.
17. KOF Globalisation Index ETH Zurich. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.
18. Mansfield E.D., Pollins, B. The Study of Interdependence and Conflict: Recent Advances, Open Questions, and Directions for Future Research // The Journal of Conflict Resolution. 2001. Vol. 25, №6, pp. 834-859. URL: https://www.researchgate.net/publication/37704547_Economic_Interdependence_and_International_Conflict_New_Perspectives_on_an_Enduring_Debate.
19. Mark J. C. Crescenzi Economic Exit, Interdependence, and Conflict // The Journal of Politics, 2002. Vol. 65, No. 3, pp. 809-832. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.1111/1468-2508.00213>
20. Outward Direct Investment: by Country Congo in China. URL: <https://www.ceicdata.com/en/china/outward-direct-investment-by-country/outward-investment-africa-congo-dr>.
21. Outward Direct Investment: by Country South-Africa in China. URL: <https://www.ceicdata.com/en/china/outward-direct-investment-by-country/outward-investment-africa-south-africa>.
22. Outward Direct Investment: by Country Zambia in China. URL: <https://www.ceicdata.com/en/china/outward-direct-investment-by-country/outward-investment-africa-zambia>.
23. Republic of the Congo Exports to China. URL: <https://tradingeconomics.com/congo/exports/china>.
24. Saudi Vision 2030. Kingdom of Saudi Arabia. URL: <https://www.vision2030.gov.sa/en/>.
25. South Africa-China trade ties: President Zuma bids to shore up 'Gateway to China' status. URL: <https://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa->

Monitor/2010/0825/South-Africa-China-trade-ties-President-Zuma-bids-to-shore-up-Gateway-to-China-status.

26. Tanious M.E. The impact of economic interdependence on the probability of conflict between states (The case of “American–Chinese relationship on Taiwan since 1995”) // Review of Economics and Political Science. 2018. Vol. 4, №1, pp. 38-53. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/REPS-10-2018-010/full/pdf?title=the-impact-of-economic-interdependence-on-the-probability-of-conflict-between-states-the-case-of-american-chinese-relationship-on-taiwan-since-1995>.

27. The World Bank Data. Ease of Doing Business rankings. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>.

28. The World Bank Data. GDP (current US\$). Albania. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=AL>.

29. The World Bank Data. GDP growth (annual %). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&start=1961&view=chart>.

30. The World Bank Data. Global Competitiveness Index (GCI). URL: [https://databank.worldbank.org/metadataglossary/africa-development-indicators/series/GCI.INDEX.XQ#:~:text=The%20Global%20Competitiveness%20Index%20\(GCI,of%20productivity%20of%20a%20country](https://databank.worldbank.org/metadataglossary/africa-development-indicators/series/GCI.INDEX.XQ#:~:text=The%20Global%20Competitiveness%20Index%20(GCI,of%20productivity%20of%20a%20country).

31. The World Bank Data. Inflation (annual %). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?start=2010>.

32. The World Bank Data. Population growth (annual %). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW>.

33. The World Bank Data. Unemployment rate (% of total labor force). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS>.

34. Trade Map. Imports and Exports. Yearly Time Seies. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>.

35. V.M. Sergeev, V.P. Akimov, V.B. Lukov and P.B. Parshin Interdependence in a Crisis Situation // The Journal of Conflict Resolution, 1990. Vol. 34, No. 2. 29 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/174191>.
36. Visualisation of the Global Income Distribution since 1980. Globalinc. URL: <https://jackblun.github.io/Globalinc/>.
37. WIPO. Global Innovation Index. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/.
38. Wooten A. Economic Interdependence and Peace in Transitional Democracies : senior thesis. Pennsylvania, 2007. 81 p. URL: <https://repository.upenn.edu/server/api/core/bitstreams/78c4ef6e-01f4-4cfc-88b0-9fbb1f1ef408/content>.
39. Zambia GDP 1960-2025. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/zmb/zambia/gdp-gross-domestic-product>.
40. Аджемоглу Дарон, Робінсон Джеймс Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності / пер. з англ. О. Дем'янчук. – 8-ме вид. – К. : Наш Формат, 2023. – 440 с.
41. Гвоздь В.І. Китай сьогодні: Підсумки Форуму китайсько-африканського співробітництва. URL: <https://sg-sofia.com.ua/kitaj-poglinaje-afriku-zikl-materialiv>.
42. Грігалашвілі О.Г., Черноусова М.О. Чинники економічної взаємозалежності в сучасному світі // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Том 1 № 3 (2011), с. 198-204. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/2060>.
43. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і сталь: витоки нерівностей між народами / Пер. з англ. Т. Цимбала. – К. : Видавнича група КМ-БУКС, 2023. – 512 с. : 32 окр. Арк. іл.
44. Дані щодо економічної активності окремих країн. URL: https://datacommons.org/place/country/CIV?utm_medium=explore&prop=amount&pop=EconomicActivity&cpv=activitySource,GrossDomesticProduction&hl=en.

45. Експортні відносини між Єгиптом та Китаєм. URL: <https://tradingeconomics.com/egypt/exports/china>.
46. Зовнішньоторговельний обіг Китаю та Африки в січні-липні 2024 р. зростав стабільними темпами. URL: <https://ukrainian.cri.cn/2024/08/30/ARTП43dPOBsYq5SkJSwNQoJ240830.shtml>.
47. Імпорт Південної Африки. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/zaf/south-africa/imports>.
48. Інвестиції в Єгипет. URL: <https://www.investinegypt.gov.eg/English//Pages/WhyEgyptDetails.aspx?categoryid=35#76>.
49. Китай посилює вплив на Африку, зміцнюючи з нею економічні зв'язки. URL: <https://zn.ua/china/kitaj-usilivaet-vlijanie-na-afriku-ukrepljaja-s-nej-ekonomicheskie-svjazi.html>.
50. Обсяг світового експорту. URL: <https://tradingeconomics.com/zambia/exports/china#:~:text=Zambia%20Exports%20to%20China%20was,updated%20on%20May%20of%202025>.
51. Огляд даних по прямих іноземних інвестиціях Китаю в Африку. URL: <https://www.sais-cari.org/chinese-investment-in-africa>.
52. Огляд статистичних даних. URL: <https://www.visualcapitalist.com/charted-20-years-of-u-s-and-chinese-fdi-in-africa/>.
53. Пехник О.В., Рослонь Д.Т. Економічна співпраця Китаю та південно-африканської республіки. Регіональні студії, 2024. №37. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/37/20.pdf>.
54. Резнікова Н. Диспропорційність економічного розвитку як фактор регіональної взаємозалежності світу // Персонал, 2007. №7. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=533>.
55. Рибалкін В.Е. Міжнародні економічні відносини, 1997. URL: <https://epi.cc.ua/ekonomicheskaya-vzaimozavisimost-natsionalnaya.html>.

56. Річна статистика міжнародної торгівлі товарами (HS). URL: <https://trendeconomy.ru/data/h2/SouthAfrica/TOTAL>.
57. Саврадим В.М. Світова фінансова криза 2008 року: передумови й наслідки // Культура народів Причорномор'я, 2011. № 213. С. 88-92. URL: <http://dspace.nbuiv.edu.ua/handle/123456789/64786>.
58. Статистика окремих країн. Китай. URL: <https://www.statista.com/statistics/1425140/china-outward-fdi-flows-to-ivory-coast/>.
59. Статистика окремих країн. Кот д'Івуар. URL: <https://www.statista.com/statistics/531457/national-debt-of-cote-d-ivoire/>.
60. Статистика світового імпорту. URL: https://oec.world/en/profile/country/civ?selector2297id=trade_i_baci_a_02&selector345id=2023&selector359id=HS2&selector343id=Import.
61. Статистичні дані щодо взаємовідносин Єгипту та Китаю. URL: <https://www.statista.com/statistics/1425142/china-outward-fdi-flows-to-egypt/>.
62. Татакі Д. Сучасний стан співробітництва між Китаєм та країнами Африки: інвестиційний аспект. Науковий журнал «Політікус». 2021. №6. URL: http://politicus.od.ua/6_2021/18.pdf.
63. ЮАР вперше експортує соєві боби в ЮАР. URL: <https://tvbrics.com/news/yuar-vpervye-eksportirovala-soevye-boby-v-kitay>.
64. Кваліфікаційна робота бакалавра : методичні рекомендації до виконання для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. – 6-те вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – 40 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Показники експорту, імпорту та інвестицій Китаю в розрізі окремих країн Африки

Країни, що торгують з Китаєм, дані за 2024 рік	Експорт з Китаю, дол. США	Імпорт в Китай, дол. США	Інвестиції Китаю в країни, дані на поаток 2023 року, млн.дол.США
Алжир	11,685,595	801,83	21,45
Ангола	3,244,816	17,645,150	-315
Бенін	965,587	141,483	80,44
Ботсвана	240,383	771,191	9,77
Буркіна-Фасо	686,395	55,18	2,8
Бурунді	90,226	22,995	2,97
Габон	721,251	2,920,911	43,01
Гамбія	434,848	60,982	2,54
Гана	9,847,860	1,978,318	88,53
Гвінея	3,933,094	7,650,114	39,11
Гвінея-Бісау	98,082	1	0,81
Демократична Республіка Конго	4,345,487	21,592,649	391,11
Джибуті	3,038,833	20,552	4,23
Єгипет	16,808,977	577,809	229,79
Екваторіальна Гвінея	170,43	983,573	-40,51
Еритрея	159,874	444,04	147
Есватіні	50,604	557	0
Ефіопія	3,145,451	409,396	-139,17
Замбія	1,408,708	5,284,039	191,46
Західна Сахара	368	2	0
Зімбабве	1,372,279	2,436,514	88,13
Кабо-Верде	113,944	14	0,3
Камерун	3,645,728	1,076,161	-110,99
Кенія	8,591,675	237,748	-322,84
Коморські Острови	96,411	224	0,53
Кот-д'Івуар	4,160,032	896,169	223,16
Лесото	123,891	29,309	5,57
Ліберія	13,056,384	106,125	12,16
Лівія	3,587,540	1,160,929	-2,79
Маврикій	1,083,902	19,457	104,05
Мавританія	1,039,789	1,399,512	27,14
Мадагаскар	1,414,405	265,259	-62,39
Малаві	251,776	14,355	25,81

Малі	1,005,320	72,734	53,19
Марокко	7,740,014	1,300,662	1,58
Мозамбік	3,386,127	1,785,393	74,17
Намібія	533,572	834,071	8,98
Нігер	232,174	604,128	567,06
Нігерія	18,906,087	2,998,745	119,64
Руанда	509,096	160,476	-14,46
Республіка Конго	1,505,153	4,208,699	-81,1
Сан-Томе і Принсіпі	20,922	17	0
Сейшельські Острови	83,83	207	15,56
Сенегал	4,736,671	1,090,041	-211,22
Сомалі	968,617	3,115	0
Судан	832,999	560,858	-171,9
Південний Судан	166,473	299,995	-2,16
Південна Африка	21,810,823	30,700,023	683,09
Танзанія	8,179,921	702,62	51,73
Того	3,286,633	212,695	8,59
Туніс	2,376,864	505,555	-5,56
Уганда	1,383,613	79,307	106,01
Центральноафриканська Республіка	61,6	33,094	0
Чад	374,842	756,001	-116,68

Додаток Б

Розрахунок ІКЕВ між ДРК та КНР

Рік	ВВП, млрд. дол. США	Експорт, млрд. дол. США	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Торгівельний баланс, млрд. дол. США	Торгівельний баланс з Китаєм, млрд. дол. США	Інвестиції Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
2004	10,30	2,34		2,74		-0,40				51,26	0,49
2005	11,96	2,75		3,51		-0,76				52,32	0,52
2006	14,45	3,14		3,80		-0,66				51,70	0,48
2007	16,74	6,54		6,87		-0,33				54,20	0,80
2008	19,79	7,72		8,85		-1,13				53,26	0,84
2009	18,65	5,00		6,74		-1,74				52,45	0,63
2010	21,57	8,87		10,70		-1,83				51,45	0,91
2011	25,84	10,21		11,80		-1,59				50,90	0,85
2012	29,31	9,03		11,00		-1,97		0,34	0,01	44,76	0,68
2013	32,68	11,91		13,41		-1,50		0,12	0,00	48,52	0,77
2014	35,91	13,23		15,03		-1,80		0,16	0,00	46,40	0,79
2015	37,92	10,51	0,96	11,98	1,25	-1,47	-0,29	0,21	0,01	47,20	0,59
2016	37,13	8,90	0,82	11,87	0,91	-2,97	-0,10	-0,08	0,00	49,63	0,56
2017	38,02	13,40	1,94	14,84	0,90	-1,44	1,04	0,34	0,01	51,30	0,74
2018	47,57	15,49	3,64	17,77	1,53	-2,28	2,11	0,64	0,01	53,67	0,70
2019	51,78	13,39	3,57	15,21	2,06	-1,82	1,51	0,93	0,02	54,23	0,55
2020	48,72	13,94	5,84	14,56	1,78	-0,62	4,06	0,61	0,01	53,26	0,58
2021	55,33	22,34	9,63	22,18	1,94	0,16	7,69	1,05	0,02	54,63	0,80
2022	65,80	29,94	7,39	31,74	2,03	-1,80	5,36	0,39	0,01	55,08	0,94
2023	66,38	29,37	16,00	31,21	6,77	-1,84	9,23	0,16	0,00	55,74	0,91
Ср. знач.	34,29	11,90	5,53	13,29	2,13	-1,61	3,40	0,41	0,01	51,60	0,71

Рік	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки	Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності
2015	0,17	0,59	0,52	0,84	0,84	2,96
2016	0,15	0,43	-0,25	0,96	0,79	2,08
2017	0,35	0,42	1,04	0,99	1,05	3,85
2018	0,66	0,72	1,57	1,04	0,99	4,97
2019	0,65	0,97	2,08	1,05	0,78	5,53
2020	1,06	0,84	1,45	1,03	0,83	5,20
2021	1,74	0,91	2,19	1,06	1,14	7,04
2022	1,34	0,95	0,69	1,07	1,32	5,37
2023	2,89	3,18	0,28	1,08	1,29	8,72
2024 *						9,38
2025 *						10,04
2026 *						10,69

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
	0,85316 449	0,938481 143	0,81265 097	0,92345809 3	0,42779 59	0,852558 816	0,647772 015

Додаток В

Розрахунок ІКЕВ між Замбією та КНР

Рік	ВВП, млрд. дол. США	Експорт, млрд. дол. США	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Торгівельний баланс, млрд. дол. США	Торгівельний баланс з Китаєм, млрд. дол. США	Інвестиції Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування	Індекс глобалізації	Індекс відкритості
2004	6,22	2,09		2,32		-0,23				76, 10	0,7 1
2005	8,33	2,55		2,63		-0,08				74, 20	0,6 2
2006	12,76	4,16		3,22		0,94				72, 10	0,5 8
2007	14,06	4,72		4,52		0,20				73, 90	0,6 6
2008	17,91	5,18		5,47		-0,29				70, 80	0,5 9
2009	15,33	4,48		4,12		0,36				69, 40	0,5 6
2010	20,27	7,50		6,26		1,24				69, 80	0,6 8
2011	23,46	9,49		8,39		1,10				70, 50	0,7 6
2012	25,50	10,22	1,80	9,95	0,87	0,27	0,93	0,29	0,0 1	72, 10	0,7 9
2013	28,04	11,35	2,26	11,21	0,96	0,14	1,30	0,29	0,0 1	68, 80	0,8 0
2014	27,14	10,54	1,79	10,14	0,86	0,40	0,93	0,43	0,0 2	67, 20	0,7 6
2015	21,25	7,89	0,95	9,08	0,68	-1,19	0,28	0,10	0,0 0	66, 20	0,8 0
2016	20,96	7,40	1,21	8,10	0,60	-0,70	0,61	0,22	0,0 1	65, 90	0,7 4
2017	25,87	9,05	1,33	9,47	1,12	-0,42	0,21	0,31	0,0 1	67, 30	0,7 2
2018	26,31	9,99	1,30	9,72	1,30	0,27	0,00	0,52	0,0 2	70, 30	0,7 5
2019	23,31	8,07	1,50	7,96	1,02	0,11	0,48	0,14	0,0 1	72, 10	0,6 9
2020	18,14	8,47	1,47	5,89	0,87	2,58	0,60	0,21	0,0 1	74, 20	0,7 9
2021	22,10	11,54	2,06	7,51	0,88	4,03	1,18	0,58	0,0 3	70, 50	0,8 6
2022	29,16	11,72	2,41	8,49	1,39	3,23	1,02	0,19	0,0 1	71, 30	0,6 9
2023	28,16	11,48	1,85	11,01	1,64	0,47	0,21	0,12	0,0 0	66, 40	0,8 0
Ср. знач.	20,71	7,89	1,66	7,27	1,02	0,77	0,51	0,28	0,0 1	65, 30	0,7 2

Нормалізовані показники	Рік	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки	Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності
	2012	1,08	0,86	1,03	1,10	1,10	5,18
	2013	1,36	0,94	1,03	1,05	1,12	5,51
	2014	1,08	0,85	1,50	1,03	1,06	5,51
	2015	0,57	0,66	0,34	1,01	1,11	3,71
	2016	0,73	0,59	0,90	1,01	1,03	4,25
	2017	0,80	1,10	1,02	1,03	1,00	4,95
	2018	0,78	1,28	1,71	1,08	1,04	5,90
	2019	0,90	1,00	0,53	1,10	0,96	4,50
	2020	0,89	0,86	1,02	1,14	1,10	5,00
	2021	1,24	0,87	2,27	1,08	1,20	6,66
	2022	1,45	1,37	0,57	1,09	0,97	5,44
	2023	1,11	1,62	0,36	1,02	1,11	5,22
	2024 *						5,27
	2025 *						5,33
	2026 *						5,38

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
	0,37286 727	0,65338 841	0,36753 533	0,42089744	0,80983 357	0,316402 866	0,365356 202

Додаток Г

Розрахунок ІКЕВ між Єгиптом та КНР

Рік	ВВП, млрд. дол. США	Експорт, млрд. дол. США	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Торгівельний баланс, млрд. дол. США	Торгівельний баланс з Китаєм, млрд. дол. США	Інвестиції, млрд. дол. США	Індекс інвестування	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
2004	78,78	22,24		23,31		-1,07				63,80	0,58
2005	89,60	27,19		29,22		-2,03				64,40	0,63
2006	107,43	32,17		33,91		-1,74				66,10	0,62
2007	130,44	39,46		45,43		-5,97				64,90	0,65
2008	162,82	53,80		62,91		-9,11				65,50	0,72
2009	189,15	47,21		59,76		-12,55				68,20	0,57
2010	218,98	46,75		58,22		-11,47				66,80	0,48
2011	235,99	48,54		58,26		-9,72				67,40	0,45
2012	279,12	45,77		67,87		-22,10				63,00	0,41
2013	288,43	49,09	0,56	67,36	7,00	-18,27	-6,44	0,03	0,00	62,80	0,40
2014	305,60	43,53	0,33	69,30	8,06	-25,77	-7,73	0,17	0,01	61,90	0,37
2015	329,37	43,42	0,44	71,35	9,73	-27,93	-9,29	0,08	0,00	65,20	0,35
2016	332,44	34,39	0,50	66,16	8,99	-31,77	-8,49	0,12	0,00	67,20	0,30
2017	248,36	37,29	0,70	69,09	8,11	-31,80	-7,41	0,09	0,00	66,30	0,43
2018	262,59	47,23	1,04	73,33	11,60	-26,10	-10,56	0,09	0,00	68,34	0,46
2019	318,68	53,04	0,55	78,01	11,70	-24,97	-11,15	0,02	0,00	67,25	0,41
2020	383,82	47,87	0,75	75,43	11,70	-27,56	-10,95	0,04	0,00	68,20	0,32
2021	424,67	44,85	1,48	81,94	14,40	-37,09	-12,92	0,19	0,00	66,40	0,30
2022	476,75	71,93	1,85	104,39	14,80	-32,46	-12,95	0,23	0,00	68,20	0,37
2023	395,93	75,65	0,91	84,51	12,90	-8,86	-11,99	0,21	0,01	71,20	0,40
Ср. знач.	262,95	45,57	0,83	63,99	10,82	-26,22	-10,64	0,11	0,00	65,50	0,46

Нормалізовані показники	Рік	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки	Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності
	2013	0,68	0,65	0,26	0,96	0,88	3,42
	2014	0,40	0,75	1,45	0,95	0,80	4,34
	2015	0,53	0,90	0,70	1,00	0,76	3,88
	2016	0,60	0,83	1,12	1,03	0,66	4,23
	2017	0,84	0,75	1,12	1,01	0,93	4,65
	2018	1,26	1,07	1,06	1,04	1,00	5,43
	2019	0,66	1,08	0,19	1,03	0,89	3,86
	2020	0,91	1,08	0,28	1,04	0,70	4,01
	2021	1,79	1,33	1,38	1,01	0,65	6,17
	2022	2,24	1,37	1,49	1,04	0,80	6,94
	2023	1,10	1,19	1,60	1,09	0,88	5,86
	2024*						6,11
	2025*						6,37
	2026*						6,62

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
	0,651243011	0,901966894	0,79208861	-0,735243001	0,84745606	0,528123376	-0,004067099

Розрахунок ІКЕВ між Кот д'Івуар та КНР

Рік	ВВП, млрд. дол. США	Експорт, млрд. дол. США	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Торгівельний баланс, млрд. дол. США	Торгівельний баланс з Китаєм, млрд. дол. США	Інвестиції Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
2004	23,50	7,81		5,03		2,78				59,30	0,55
2005	24,00	8,46		6,15		2,31				62,30	0,61
2006	24,32	9,29		5,92		3,37				61,20	0,63
2007	24,79	9,50		7,04		2,46				58,20	0,67
2008	25,16	11,00		8,40		2,60				55,80	0,77
2009	26,64	11,30		7,09		4,21				57,60	0,69
2010	31,25	11,80		8,53		3,27				57,20	0,65
2011	36,54	12,80		7,69		5,11				56,00	0,56
2012	39,97	12,60	0,11	10,30	0,72	2,30	-0,61			56,60	0,57
2013	41,00	15,50	0,15	13,60	1,45	1,90	-1,30	0,01	0,00	53,20	0,71
2014	44,17	14,80	0,14	11,90	0,98	2,90	-0,83	0,03	0,01	51,40	0,60
2015	46,18	15,00	0,10	11,60	1,21	3,40	-1,12	0,07	0,01	52,90	0,58
2016	49,94	13,40	0,07	10,10	1,49	3,30	-1,42	0,07	0,01	51,80	0,47
2017	52,51	14,50	0,12	11,20	1,30	3,30	-1,18	0,12	0,02	52,40	0,49
2018	58,52	14,00	0,18	12,10	1,64	1,90	-1,46	0,16	0,03	53,45	0,45
2019	60,38	14,80	0,37	11,50	1,80	3,30	-1,43	0,09	0,01	52,45	0,44
2020	63,03	14,10	0,46	11,60	1,58	2,50	-1,12	0,08	0,01	53,20	0,41
2021	72,79	16,70	0,56	15,40	2,16	1,30	-1,61	0,06	0,01	54,30	0,44
2022	70,17	18,80	0,69	18,90	2,58	-0,10	-1,89	0,23	0,03	51,45	0,54
2023	78,88	22,30	0,78	19,50	2,80	2,80	-2,02	0,10	0,01	53,20	0,53
Ср. знач.	44,69	13,42	0,31	10,68	1,64	2,40	-1,33	0,09	0,02	53,80	0,57

Нормалізовані показники	Рік	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки	Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності
	2013	0,49	0,88	-0,13	0,99	1,25	3,48
	2014	0,46	0,59	0,30	0,96	1,07	3,38
	2015	0,31	0,74	0,75	0,98	1,02	3,80
	2016	0,23	0,91	0,65	0,96	0,83	3,58
	2017	0,38	0,79	1,10	0,97	0,86	4,11
	2018	0,57	1,00	1,37	0,99	0,79	4,73
	2019	1,20	1,10	0,72	0,97	0,77	4,75
	2020	1,47	0,96	0,64	0,99	0,72	4,78
	2021	1,79	1,32	0,44	1,01	0,78	5,33
	2022	2,23	1,57	1,61	0,96	0,95	7,31
	2023	2,51	1,71	0,65	0,99	0,93	6,78
	2024 *						7,15
	2025 *						7,51
	2026 *						7,87

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
	0,90103128	0,927876	0,941782	-0,859248382	0,725897942	0,07942948	-0,268629893

Додаток Е

Розрахунок ІКЕВ між ПАР та КНР

Рік	ВВП, млрд. дол. США	Експорт, млрд. дол. США	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Торгівельний баланс, млрд. дол. США	Торгівельний баланс з Китаєм, млрд. дол. США	Інвестиції Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
2004	255,81	58,22		58,54		-0,32				67,8	0,46
2005	288,87	68,17		68,83		-0,66				68,2	0,47
2006	303,86	79,30		84,08		-4,78				69,3	0,54
2007	333,08	93,12		97,15		-4,03				68,1	0,57
2008	316,13	101,97		106,60		-4,63				68,6	0,66
2009	329,75	82,38		81,14		1,24				67,4	0,50
2010	417,36	107,61		102,77		4,84				68,3	0,50
2011	458,20	126,91		123,43		3,48				69,4	0,55
2012	434,40	117,89		123,56	15,30	-5,67	-15,30	0,82		70,3	0,56
2013	400,89	113,77	12,10	122,25	16,80	-8,48	-4,70	0,09	0,00	70,1	0,59
2014	381,20	110,55	8,77	116,26	15,70	-5,71	-6,93	0,04	0,00	72,2	0,59
2015	346,71	96,09	7,40	100,59	15,90	-4,50	-8,50	0,23	0,01	70,4	0,57
2016	323,59	91,11	6,92	89,65	12,80	1,46	-5,88	0,84	0,03	70,5	0,56
2017	381,45	104,29	8,67	99,92	14,80	4,37	-6,13	0,32	0,01	69,9	0,54
2018	405,26	111,43	8,55	109,37	16,20	2,06	-7,65	0,64	0,02	70,51	0,54
2019	389,33	105,91	9,60	103,94	16,50	1,97	-6,90	0,34	0,01	70,32	0,54
2020	338,29	93,12	9,79	78,35	15,20	14,77	-5,41	0,40	0,01	71,8	0,51
2021	420,12	130,70	13,60	104,92	20,80	25,78	-7,20	0,36	0,01	72,4	0,56
2022	405,27	135,92	11,70	127,75	24,20	8,17	-12,50	0,68	0,02	70,6	0,65
2023	377,78	124,76	12,50	123,53	23,70	1,23	-11,20	0,35	0,01	71,4	0,66
Ср. знач.	365,37	102,66	9,96	101,13	17,33	2,95	-8,19	0,38	0,01	69,88	0,56

Нормалізовані показники	Рік	Експорт до Китаю, млрд. дол. США	Імпорт з Китаю, млрд. дол. США	Індекс інвестування Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки	Інтегральний коефіцієнт економічної взаємозалежності
	2013	1,21	0,97	-0,24	1,00	1,06	4,01
	2014	0,88	0,91	0,11	1,03	1,07	4,00
	2015	0,74	0,92	0,62	1,01	1,02	4,31
	2016	0,69	0,74	2,54	1,01	1,01	5,99
	2017	0,87	0,85	0,81	1,00	0,96	4,50
	2018	0,86	0,94	1,54	1,01	0,98	5,33
	2019	0,96	0,95	0,85	1,01	0,97	4,74
	2020	0,98	0,88	1,15	1,03	0,91	4,95
	2021	1,36	1,20	0,84	1,04	1,01	5,46
	2022	1,17	1,40	1,64	1,01	1,17	6,39
	2023	1,25	1,37	0,91	1,02	1,18	5,74
	2024*						5,92
	2025*						6,10
	2026*						6,28

Кореляція інтегрального коефіцієнту із:	ВВП	Експорт до Китаю	Імпорт з Китаю	Торгівельний баланс з Китаєм	Інвестиції Китаю	Індекс глобалізації	Індекс відкритості економіки
	0,01937	0,2298292	0,5224918	-0,600052	0,8581938	0,078553602	0,366434673